

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016109248

Дата перевірки:
15.02.2024 15:14:04 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
12.03.2024 09:14:47 EET

ID користувача:
100011299

Назва документа: **Робота на перевірку**

Кількість сторінок: 78 Кількість слів: 17586 Кількість символів: 142719 Розмір файлу: 895.62 KB ID файлу: 1015833749

9.71% Схожість

Найбільша схожість: 3.29% з Інтернет-джерелом (https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/641048/mod_folder/content/0/%D0).

9.54% Джерела з Інтернету

707

Сторінка 80

4.11% Джерела з Бібліотеки

79

Сторінка 86

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

61

ЗМІСТ

ВСТУП	с. 5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна сутність поняття фінансовий потенціал підприємств	8
1.2. Методичні підходи до оцінки фінансового потенціалу підприємства	14
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	28
2.1. Аналіз фінансового-економічного стану підприємства	28
2.2. Аналіз динаміки і структури фінансових ресурсів підприємства	37
2.3. Оцінка рівня фінансового потенціалу підприємства	45
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	51
3.1. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства	51
3.2. Прогнозування фінансового потенціалу підприємства	62
3.3. Стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства	68
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Сучасна динаміка економічних процесів та гостра конкуренція на ринках сільськогосподарської продукції обумовлюють важливість вивчення та ефективного управління фінансовим потенціалом підприємств сільського господарства. Актуальність теми полягає у необхідності розробки та

впровадження стратегічних рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів в аграрному секторі. Сільське господарство є стратегічно важливим сектором економіки, адже воно забезпечує продовольчу безпеку та впливає на соціально-економічний розвиток регіонів. Актуальність дослідження визначається потребою вдосконалення фінансового управління сільськогосподарськими підприємствами, щоб вони могли ефективно використовувати свій фінансовий потенціал та забезпечувати сталість у виробництві. Сільське господарство є стратегічно важливим сектором економіки, адже воно забезпечує продовольчу безпеку та впливає на соціально-економічний розвиток регіонів. Актуальність дослідження визначається потребою вдосконалення фінансового управління сільськогосподарськими підприємствами, щоб вони могли ефективно використовувати свій фінансовий потенціал та забезпечувати сталість у виробництві.

Теоретичним та методологічним аспектам, напрямам та шляхам ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства приділено значну увагу та висвітлюється в працях провідних науковців і практиків усього світу. Серед останніх новітніх досліджень і публікацій варто назвати праці таких учених: Давиденко Н., Брегін Н., Толстих Н., Ільїна К., Бикова Г., Стецюк П., Паєнтко Т. та ін. Проте частина організаційних, соціо-економічних та інших аспектів у визначенні підвищення якості продукції мають постійний комплексний характер, націлений на нові вивчення і теоретико-методичні обґрунтування. Проблемні питання забезпеченості якості продукції сільського господарства в Україні залишається особливо гострою. Внутрішній ринок, що наповнений неякісною продукцією, за часто є шкідливою для здоров'я людей. Розроблені теоретико-методичні підходи і практичні рекомендації у формуванні адекватного до сучасних вимог економічного механізму з підвищення якісних складових продукції зумовлює актуальність подальших наукових пошуків з цього питання.

Метою даного дослідження є визначення та аналіз факторів, що впливають на ефективність використання фінансового потенціалу підприємств, та розробка рекомендацій для оптимізації управлінського процесу в даній

галузі. Завдання дослідження включають аналіз та класифікацію фінансових ресурсів, оцінку їхнього впливу на діяльність підприємств сільського господарства, а також вивчення можливих шляхів оптимізації фінансового потенціалу, тож для досягнення поставленої мети обрано такі **завдання**:

- вивчити сутність та складові ефективність використання фінансового потенціалу підприємств сільського господарства;
- узагальнити трактування чинників, принципів та підходів у системі формування механізму ефективності використання фінансового потенціалу підприємств;
- проаналізувати динаміку та структуру фінансових ресурсів підприємства;
- обґрунтувати основні засади аналітичного оцінювання рівня фінансового потенціалу підприємства;
- сформувати шляхи управління використанням фінансового потенціалу підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовим потенціалом підприємств сільського господарства, зокрема його структура, динаміка та фактори впливу.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів ефективності використання фінансового потенціалу підприємств.

Методи дослідження. У ході дослідження використано комплекс методів, включаючи аналіз та синтез економічної літератури, статистичний аналіз фінансових звітів підприємств, методи моделювання та прогнозування ефективності використання фінансового потенціалу. В тому числі з метою пошуку відповіді на поставлені завдання обрано ряд методів дослідження, за допомогою яких виконана робота: історичний метод, що націлений на з'ясування сутності категорій; методи аналізу й синтезу, що визначають складові ознаки та фактори фінансового потенціалу підприємства; методи статистичного аналізу; системно-структурний метод, що орієнтований на обґрунтування засад пошуку шляхів підвищення ефективності використання

фінансового потенціалу).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні та систематизації теоретико-методичних підходів і розробці практичних рекомендацій щодо для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. Отримано результати систематизують підходи до управління фінансовим потенціалом підприємств сільського господарства та надають практичні рекомендації для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів у даному секторі. Удосконалені та розроблені стратегії управління фінансовим потенціалом набули подальшого розвитку в контексті сучасних викликів та можливостей, що їх надає ринок сільського господарства.

Основні положення, ідеї та результати кваліфікаційної роботи доповідалися на V Всеукраїнської науковопрактичної конференції з міжнародною участю «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу», 5-6 грудня 2023 року/ Полтавський інститут економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Полтава: ПІЕП, 2023.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 5 додатків. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок, з них: основний текст – 81 сторінок, список використаних джерел – 69 найменувань. Робота містить 27 таблиць, 13 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність поняття фінансовий потенціал підприємств

Потенціал можна розглядати як резерви, можливості та ресурси, доступні для використання в діяльності підприємств при досягненні певної мети. Однак,

слід зазначити, що потенціал виходить за межі лише набору можливостей для ефективного функціонування підприємства під різними обставинами. Важливо відзначити, що потенціал є основним елементом підприємства, що об'єднує цілі, рушійні сили і ресурси його розвитку. Сутність визначається такими характеристиками:

- потенціал є динамічною характеристикою, що проявляється лише в процесі його використання;

- використання потенціалу повинно супроводжуватися його зростанням;

- процеси використання та нарощування потенціалу є безперервними і взаємодоповнюють один одного.

Категорія «потенціал» охоплює різноманітні процеси і явища, що призводить до різностороннього трактування. Потенціал підприємства визначає всю сукупність показників і чинників, які визначають його можливості, кошти, резерви, ресурси, виробничі запаси, придатні для використання в господарській діяльності. До особливостей потенціалу підприємства можна віднести його імовірнісний характер, оскільки величина потенціалу залежить від слабкої ланки - найменш розвинутого його компонента, від змін у якості та пропорціях ресурсів, а також умов середовища, в якому функціонує підприємство. Таким чином, системний підхід до аналізу, оцінки та управління діяльністю є необхідним, спрямованим на створення та використання інтегрального потенціалу підприємства з метою забезпечення конкурентоспроможності та стійкого розвитку.

Використання системного аналізу дозволяє оцінити комплекс факторів, які визначають рівень потенціалу підприємства та його конкурентоспроможність (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Фактори визначення змісту категорії «фінансовий потенціал»

Джерело: узагальнено за [45, 59, 65]

Потенціал підприємства представляє собою многогранну структуру, яка визначається трьома основними групами чинників, впливаючих на всі аспекти його діяльності: функціональні чинники: ці аспекти визначають функціональну діяльність підприємства; організаційні чинники: ці елементи визначають методи управління цією діяльністю та її структуру; ресурсні чинники: вони характеризують ресурси, необхідні для ефективної організації діяльності та досягнення конкурентних переваг.

Наведемо приклад основних підходів до визначення сутності фінансового потенціалу (табл. 1.1).

Фінансовий потенціал, визначаючи об'єктивну складову структури потенціалу підприємства за змішаним підходом, активно використовується та відновлюється під час його функціонування. Значущість виділення та вивчення фінансового потенціалу полягає в тому, що на його основі та при ефективній реалізації можливе забезпечення розширеного відтворення.

Таблиця 1.1

Систематизація поглядів до поняття «фінансовий потенціал»

Підхід	Зміст
Ресурсний	описує потенціал як сукупність ресурсів, якими володіє будь-яка господарча система. Сприймається як наявність і використання різноманітних ресурсів, необхідних для функціонування економічної системи

Соціально-спрямований	визнає потенціал як потенційні або сукупні можливості підприємства або суспільства. Ці можливості спрямовані на досягнення поставлених цілей та задоволення потреб в товарах та послугах. Розглядається з точки зору досягнення стратегічних метей та відповіді на потреби споживачів
Результативний	розглядає потенціал як здатність комплексу ресурсів економічної системи виконувати поставлені перед нею завдання. Визнається ефективність та результативність використання ресурсів для досягнення конкретних цілей та завдань економічної системи

Джерело: побудовано за [26, 34, 43, 65]

Таким чином, можливість розширеного відтворення та розвитку підприємства як цілісної системи залежить від відносин, пов'язаних із забезпеченням ефективності функціонування фінансового потенціалу. Останній використовується та відновлюється у формі фінансових ресурсів.

Складовими елементами фінансового потенціалу є різні фактори. З позиції різних підходів це можуть бути:

– ресурси, що складаються зі статутного, додаткового і резервного капіталів, цільового фінансування, фондів накопичення, оборотних активів тощо [18];

– складники фінансового потенціалу містять потенціал формування власних фінансових ресурсів; потенціал формування позикових фінансових ресурсів; рівень кадрового забезпечення фінансових служб; якість фінансового контролю; якість фінансового планування; якість системи фінансового аналізу; якість інформаційної системи фінансового менеджменту; якість організації системи фінансового менеджменту [7];

– складники фінансового потенціалу такі як фінансовий потенціал розвитку, фінансовий потенціал забезпечення, фінансовий потенціал стійкості [1].

Фінансовий потенціал підприємства характеризують як результати поточної його діяльності, вказуючи на його здатність забезпечувати стабільність та виконання поточних завдань.

Таблиця 1.2

**Підходи до визначення сутності поняття
«фінансовий потенціал підприємства»**

Дослідники	Визначення
------------	------------

Ресурсний підхід	
Бова В.	розглядає обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, які воно може використовувати для проведення поточних та перспективних витрат.
Бондар А.	включає різні компоненти фінансових ресурсів підприємства, такі як статутний, додатковий і резервний капітали, цільове фінансування, фонди накопичення, оборотні активи.
Назаренко А.	оцінює забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, а також розглядає доцільність їх розміщення та ефективність використання.
Ситник Г.	визначає сукупність можливостей підприємства, які обумовлені наявністю та організацією використання фінансових ресурсів.
Результативний підхід	
Бикова В.	описує сукупність фінансових ресурсів, які беруть участь у виробничо-господарській діяльності підприємства. Цей підхід характеризується можливістю залучення цих ресурсів для фінансування майбутніх заходів та стратегічних напрямків розвитку підприємства
Паргин Г.	розглядає сукупність фінансових ресурсів, які породжують відповідні організаційно-економічні відносини на підприємстві. Ці відносини спрямовані на досягнення високоєфективного та прибуткового функціонування підприємства.
Саух І.	характеризує це як сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію та нарощування економічного потенціалу з метою максимізації прибутку

Джерело: узагальнено за [7, 8, 45, 58; 5, 48, 56]

У той час як фінансовий потенціал розвитку передбачає можливість подальшого росту та розвитку. Таким чином, фінансовий потенціал розвитку підприємства представляє собою сукупність всіх наявних та потенційних ресурсів, включаючи фінансові, які можуть забезпечити досягнення визначених стратегічних цілей в поточній та довгостроковій перспективі, з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища [37].

Фінансовий потенціал підприємства являє собою складну систему, що уособлює трансформацію та ефективне використання фінансових ресурсів. У контексті високо вимогливих економічних умов, актуальності соціальних та екологічних питань, а також нестабільної правової бази, важливо для вітчизняних підприємств створити таку систему, що забезпечить ефективне використання всіх наявних та потенційно можливих фінансових ресурсів. Ця система повинна швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та забезпечувати досягнення високих фінансових результатів як у поточному періоді, так і в довгостроковій перспективі.

Таблиця 1.3

**Види підприємств відповідно до рівня використання
фінансового потенціалу**

Рівень використання фінансового потенціалу підприємства	Характеристика показників діяльності підприємства
Високий	Зафіксовано високі показники рентабельності. Фінансовий стан вважається стійким та витриманим. Існують можливості для залучення додаткового капіталу. Ділова репутація підприємства перебуває на високому рівні
Середній	Підприємство отримує прибуток, проте його результати тісно пов'язані із динамікою внутрішнього та зовнішнього середовища дії. Фінансова стабільність підприємства є низькою.
Низький	Існують загрози, пов'язані із платоспроможністю підприємства. Ділова репутація підприємства оцінюється як незадовільна.

Джерело: узагальнено за [32, 35, 38]

Фінансовий потенціал виступає ключовим показником ефективності управлінських рішень в економіці України, а зростання його свідчить про успішність впроваджених стратегій, конкурентоспроможність та стійкість розвитку не лише окремих підприємств, а й всієї країни. Висока ефективність підприємств сприяє надходженню більше коштів до бюджету, що складається з податків, штрафів і відрхувань, і відзначається покращенням рівня соціального забезпечення в країні. З метою оцінки потенційних можливостей та зростання економічної активності, багато підприємств використовують стандартні методики фінансового аналізу, що базуються на розрахунку різних коефіцієнтів: фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності.

Важливо відзначити, що технологічні підходи до оцінки поточного стану та розробки стратегій майбутнього розвитку підприємств претерпівають суттєві зміни. У останні роки спостерігається зростання наукового інтересу та практичної необхідності в застосуванні інструментів для оцінки економічного потенціалу компанії, зокрема фінансового потенціалу. Фінансовий потенціал представляє собою відносини, які розвиваються на підприємстві з метою досягнення максимально можливого фінансового результату, урахуваючи наступні умови: достатній рівень власного капіталу; рентабельність вкладеного капіталу; ефективна система управління фінансами, яка гарантує прозорість

фінансового стану підприємства.

Дослідження фінансового потенціалу проводяться не лише на рівні визначення сутності, чи змісту показників, чи на рівні вивчення конкретних підприємств. Фінансовий потенціал, його оцінка та рівень його значення проводиться і рівні вивчення регіонів, країн. Тож, опираючись на регіональні дані, можемо зазначити, що рівень фінансового потенціалу на регіональному рівні в межах нашої країни має досить гарні значення.

Рис. 1.2. Оцінка фінансового потенціалу регіонів України за даними 2021 року

Джерело: [50]

1.2. Методичні підходи до оцінки фінансового потенціалу підприємства

Оцінка фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах стає ключовим фактором у формуванні його фінансової стійкості, особливо в умовах необхідності забезпечення фінансування інноваційного розвитку. Низький рівень фінансової стійкості може призвести до неплатоспроможності, спровокувати фінансову кризу, знизити економічну ефективність та

перешкодити впровадженню інноваційного розвитку, що є важливим елементом успішного функціонування будь-якого підприємства, особливо в умовах висококонкурентного ринку та нестабільності макроекономічних показників.

В світі економічної науки існує безліч методів та підходів до оцінювання фінансового потенціалу, таких як системний, процесний, витратний, результативний, ресурсний, цільовий. Найбільш поширеними методами є індексний, експертний, імітаційного, економіко-математичного моделювання тощо. Більшість з них базується на використанні статистичних даних, які відображають минулі події, але не враховують потенційні можливості підприємства. У сфері оцінювання ймовірної величини фінансового потенціалу використовуються динамічні, когнітивні моделі прогнозування та екстраполяції, що ґрунтуються на формалізованих взаємозв'язках між параметрами, проте часто є суб'єктивними. Це може призводити до розриву між отриманими результатами та очікуваннями.

Таким чином, методика орієнтована на оцінювання фінансового потенціалу повинна не лише враховувати існуючі та прогнозовані фінансові результати підприємства та обсяг залучених кредитів, але й базуватися на аналізі фінансових результатів від реалізації всіх видів планів підприємства, таких як інвестиційний, виробничий, маркетинговий, план перепідготовки кадрів тощо. У контексті сучасного становлення та розвитку економіки України виникає необхідність у створенні ефективного інструментарію для оцінювання фінансового потенціалу, який базується на таких аспектах:

- наявності фінансових ресурсів підприємства;
- можливості залучення капіталу та ефективного управління фінансовими ресурсами.

У сфері оцінювання наявних фінансових ресурсів існує методологічна неточність, що полягає в неоднозначному визначенні фінансових ресурсів та фінансового стану підприємства [14, 17]. Це призвело до використання методики оцінювання фінансового стану для аналізу фінансових ресурсів підприємства. Фінансові ресурси підприємства включають власні кошти (прибуток, амортизація, статутний капітал, резервний фонд, додатковий капітал,

виручка від реалізації активів) та позичені кошти (кредити, облігаційні позики).

Отже, фінансовий стан розглядається як сума власних та позичених коштів.

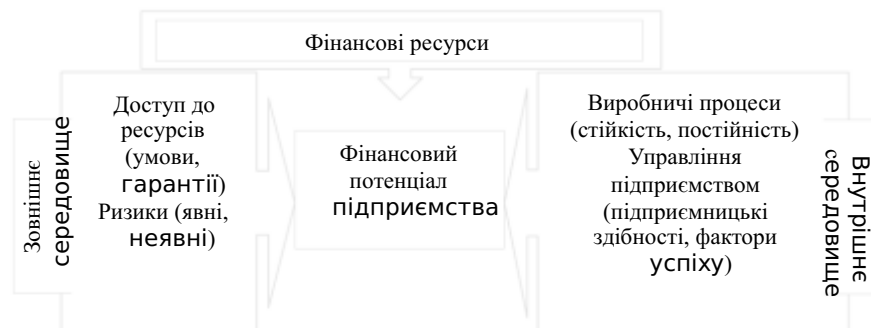

Рис. 1.3. Процес формування фінансового потенціалу підприємства

Джерело: узагальнено за [10, 18, 24]

Фінансовий потенціал, особливо його обсяг і рівень при ефективному процесі формування, можна розглядати як ключовий елемент механізму, що сприяє інноваційній діяльності. На перспективний розвиток підприємства та його інвестиційні можливості впливають різноманітні зовнішні та внутрішні чинники. Зовнішні фактори пов'язані з економічним станом загалом, правовим регулюванням, політичними аспектами суспільства, а також наявністю фінансових ресурсів від держави тощо. Внутрішні фактори представляють собою внутрішні можливості та ресурси, на які може розраховувати саме підприємство для досягнення своїх цілей. Для аналізу внутрішніх чинників ефективно використовується широко застосовуваний метод SWOT-аналізу (strength – сила, weakness – слабкість; opportunities – можливості; threats – загрози). Цей метод надає можливість одночасно ідентифікувати внутрішні та зовнішні фактори та визначити стратегію розвитку підприємства. Він ґрунтується на системі збалансованих показників ефективності, які служать ключовими показниками діяльності та дозволяють оцінити досягнення стратегічних цілей підприємства. Під час застосування цього методу сильні сторони визначають конкурентні переваги підприємства, а слабкі сторони вказують на можливі резерви для розвитку як загального потенціалу, так і його окремих компонентів. Таким чином, завдяки цьому підприємство не лише

реалізує свій існуючий потенціал, але й нарощує його, використовуючи сильні аспекти та одночасно усуваючи слабкі місця. Ефективне прийняття зважених стратегічних рішень для підвищення рівня фінансового потенціалу базується на фінансовому аналізі діяльності підприємства.

а	в	к	Впл
р	о	н	ив
я	в	р	на
а	к	р	діял
н	у	р	ьніс
т	р	н	ть
в	с	и	під
я	н	ю	при
н	т	и	ємс
а	н	й	тва
й	и	н	фін
н	й	и	анс
и	й	й	ово
й	а		гто

Рис. 1.4. Значення фінансового потенціалу у діяльності підприємства
Джерело: узагальнено за [25, 31, 37]

Оцінювання фінансового стану базується на оцінці ефективності роботи підприємства, визначенні обсягів виробництва, розміру робочого капіталу, частки збиткових підприємств (%), чистого прибутку (грн), фінансові результати до оподаткування (грн), результат від операційної діяльності (грн), рентабельність операційної діяльності (%), власний капітал (грн), рентабельність власного капіталу (%), ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності тощо. Тож, висновки щодо фінансового стану підприємства робляться на основі аналізу кожного з наведених показників.

Ефективний стан фінансового потенціалу є ключовою складовою успішної діяльності підприємства, оскільки він є основою для створення та розвитку стійких конкурентних переваг. Це досягається шляхом формування унікальних комбінацій ресурсів і високих компетенцій. Головне завдання управління фінансовим потенціалом полягає в оптимізації фінансових потоків для досягнення максимального позитивного фінансового результату. Важливою

частиною цього процесу є правильно складений фінансовий план, який визначає напрямки діяльності підприємства. Оптимізація фінансового потенціалу можлива шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів, що призводить до розвитку виробництва та інших сфер діяльності, збільшення прибутку й активів при збереженні фінансової стійкості та кредитоспроможності. Наведені напрями аналітичного оцінювання фінансового потенціалу підприємства наведені на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Напрями аналітичної оцінки фінансового потенціалу підприємства

Джерело: [побудовано автором]

Формування структури системи фінансового потенціалу означає встановлення якісно визначеного та стійкого порядку внутрішніх зв'язків між елементами системи. Потенціал підприємства є системою з нечітко визначеною структурою, оскільки лише частково відома. Наприклад, підприємства з високим рівнем фінансового потенціалу відзначаються прибутковою діяльністю та сталим фінансовим станом. У той час як підприємства із середнім рівнем фінансового потенціалу можуть мати прибуткову діяльність, але їхній фінансовий стан дуже чутливий до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Нестабільні фінансові умови можуть свідчити про низький рівень фінансового потенціалу. Отже, вважаємо, що комплексний підхід є найбільш обґрунтованим для оцінки фінансового потенціалу підприємства, оскільки враховує всі аспекти, критерії та детермінанти його ефективної реалізації.

Узагальненим показником ефективного використання різних ресурсів є

економія витрат, вказівником наростання іміджу є збільшення ринкової вартості підприємства та зменшення ставки облігаційної позики, індикатором підвищення кредитоспроможності – зниження банківської кредитної ставки, а показником зростання інвестиційної привабливості – збільшення ринкової вартості та можливості розширення статутного капіталу. Кожен з цих показників росту можливостей залучення додаткових фінансових ресурсів реалізується за допомогою фінансових показників.

Сума наявних фінансових ресурсів визначає обсяг коштів, необхідних для задоволення поточних потреб підприємства. Можливі фінансові ресурси охоплюють додатковий обсяг коштів, який підприємство може залучити шляхом реалізації організаційно-технічних та економічних змін, а також використання переваг ринкового середовища.

Отже, складається з ресурсів, які забезпечують його поточні потреби і можливостей отримання додаткових надходжень через реалізацію різних джерел зростання доходів. Наша пропонується методика оцінки фінансового потенціалу підприємства дозволяє не лише планувати джерела додаткового фінансування, але й порівнювати фінансові потенціали різних підприємств, ранжувати їх для утворення рейтингу та прийняття інвестиційних рішень

Ефективне управління грошовими потоками підприємства сприяє фінансовій стабільності, зменшенню ризику неплатоспроможності, зниженню потреби в залученні позикового капіталу, прискоренню обороту капіталу, що в результаті призводить до збільшення загального прибутку та інших позитивних ефектів.

Чистий грошовий потік представляє собою ключовий результат фінансової діяльності підприємства. Максимізація цього показника сприяє збільшенню темпів економічного розвитку підприємства на засадах самофінансування, а також призводить до зростання ринкової вартості підприємства. Результати визначають формування кривої фінансового потенціалу та визначення його рівня на конкретному підприємстві. Рівні фінансового потенціалу розрізняються на високий, що характеризується прибутковою діяльністю та стабільним фінансовим станом; середній, який

вказує на прибуткову діяльність, але стабільність фінансів залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів; та низький, що вказує на фінансову нестабільність підприємства.

Низький фінансовий потенціал свідчить про наявність фінансових труднощів, втрат та загрозу банкрутства на підприємстві. З іншого боку, високий фінансовий потенціал свідчить про високий рівень ефективності управління всіма аспектами бізнес-процесів підприємства, зумовлений ефективним використанням різноманітних ресурсів, таких як матеріальні, трудові, часові, просторові, фінансові та інтелектуальні.

Використання запропонованого набору показників для оцінки фінансового потенціалу дозволить врахувати різноманітні параметри, що їх характеризують, і тим самим підвищити точність оцінки.

Комплексний підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства конкретизується через сукупність наступних принципів, за якими визначають методика оцінювання фінансового потенціалу

Ефективний стан фінансового потенціалу є важливою складовою діяльності будь-якого підприємства.

Таблиця 1.4

Методика розрахунку фінансового потенціалу підприємства

Поточні фінансові ресурси	Можливі фінансові ресурси		Фінансовий потенціал
	індикатори	показник додаткового фінансування	
Прибуток (П)	Економія витрат	Приріст ($\Delta П$)	$П + \Delta П$
Амортизація (А)	Приріст цінової вартості основних засобів та нематеріальних активів	Приріст ($\Delta А$)	$А + \Delta А$
Статутний капітал (СК)	Нарощування ринкової вартості	Приріст ($\Delta СК$)	$СК + \Delta СК$
Додатковий капітал (ДК)	Нарощування ринкової вартості підприємства	Приріст ($\Delta ДК$)	$ДК + \Delta ДК$
Резервний капітал (РК)	Нарощування прибутку	Приріст відрахувань ($\Delta РК$)	$РК + \Delta РК$
Виручка від реалізації активів (ВРа)	Нарощування ціни активів	Виручка від реалізації зайвих активів (ВРа)	$ВРа$
Кредити (К)	Зниження величини банківської кредитної ставки	Приріст ($\Delta К$) Нарощування прибутку за рахунок зменшення витрат підприємства ($\Delta Пк$)	$К + \Delta К + \Delta Пк$

Облігації (O)	Зниження величини ставки	Нарощування прибутку за рахунок зменшення витрат підприємства (Δ По)	O+ Δ По
---------------	--------------------------	--	----------------

Джерело: сформовано за [37, 38, 42]

Фінансовий потенціал виступає основою для створення та розвитку стійких конкурентних переваг підприємства. Це досягається шляхом формування унікальних комбінацій різноманітних ресурсів і високих компетенцій. У контексті бізнесу це означає, що максимізація фінансового потенціалу дозволяє підприємству створювати особливий конкурентний вигідний підґрунт, який сприяє його успішному функціонуванню та розвитку.

Висловлення також підкреслює важливість ефективного управління ресурсами та компетенціями для досягнення успіху в конкурентному середовищі.

Основним завдання управління фінансовим потенціалом підприємства є оптимізацію фінансових потоків для досягнення максимально можливого позитивного фінансового результату. Іншими словами, управління фінансовим потенціалом спрямоване на раціональне використання фінансових ресурсів та оптимізацію їхнього руху в системі підприємства.

Таблиця 1.5

Характеристика принципів оцінювання фінансового потенціалу підприємства

Принцип	Опис
Цілеорієнтованість	Чітке виділення меж, адресність висновків та їх конкретизованість.
Науково обґрунтованість	Врахування об'єктивних умов, особливостей підприємства та тенденцій розвитку.
Системність	Розгляд об'єкта як цілісної системи з взаємозв'язками структурних елементів.
Багаторівневність	Аналіз об'єкта на різних рівнях, включаючи цілісний об'єкт та його складові.
Достовірність	Використання доступних та зрозумілих вихідних даних та простих показників.
Адекватність об'єктивним закономірностям та тенденціям	Фокус на реальних тенденціях та створення теоретичної основи стратегічного розвитку.
Універсальність	Можливість застосовувати систему показників для різних підприємств.
Комплексність	Поєднання різних методичних підходів для реалізації різноаспектної оцінки об'єкта.

Джерело: [сформовано автором]

Метою є максимізація прибутковості та досягнення позитивних фінансових показників. Дослідження фінансового потенціалу за визначеними характеристиками дозволяє отримати інформацію та аналіз, необхідні для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та вдосконалення фінансової стратегії підприємства:

- аналіз фінансового потенціалу дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свої фінансові ресурси та чи існують можливості для оптимізації;

- результати дослідження надають важливу інформацію для розроблення та коригування стратегій розвитку підприємства, зокрема в напрямку фінансового забезпечення інновацій та стійкого розвитку;

- аналіз фінансового потенціалу допомагає визначити рівень стійкості підприємства до економічних труднощів та несприятливих фінансових умов;

- шляхом оптимізації фінансових потоків, підприємство може максимізувати позитивний фінансовий результат та досягти стабільності та прибутковості;

- інформація, отримана з дослідження фінансового потенціалу, є основою для прийняття управлінських рішень та розроблення стратегій управління фінансами підприємства.

З точки зору методичного забезпечення діагностики фінансового потенціалу можна визначити кілька ключових аспектів. Систематизація та розробка стандартизованих методик для діагностики фінансового потенціалу дозволяє забезпечити консистентність та порівнянність результатів між різними підприємствами. Методики повинні враховувати різноманітні аспекти фінансової діяльності.

Розробка методичного забезпечення передбачає визначення ключових показників, які відображають стан фінансового потенціалу. Це може включати різноманітні економічні, фінансові та стратегічні показники, що визначають ефективність управління ресурсами. Методичне забезпечення повинне

передбачати послідовність етапів діагностики та враховувати системний підхід до аналізу фінансового потенціалу. Це дозволяє здійснити комплексний огляд всіх аспектів діяльності підприємства. Методичне забезпечення повинне бути адаптованим до різних галузей та особливостей підприємств. Це дозволяє здійснювати ефективну діагностику фінансового потенціалу для різноманітних суб'єктів господарювання.

Методичне забезпечення повинне включати сучасні методи та інструменти для аналізу, враховуючи інноваційні підходи та технології, такі як моделювання, аналіз даних, та інші.

Надання навчальних матеріалів та підтримки для користувачів методичного забезпечення є важливим аспектом. Користувачі повинні отримати зрозумілі та доступні інструкції для правильного використання методик.

Зокрема, така оцінка має вказати на минулі події і не враховує потенційних можливостей для майбутнього розвитку підприємства. Отже, для повноцінного аналізу, необхідно розширити критерії оцінки, додавши показники, які відображають напрямки розвитку економічної діяльності. Наразі існує методика, яка дозволяє розширити звичайні показники ліквідності за допомогою критеріальних норм, орієнтованих на забезпечення накопичення ресурсів.

Зазвичай чистий оборотний капітал визначається як різниця між поточними активами та поточними зобов'язаннями (відносна оцінка цієї різниці відображається в розрахунку коефіцієнта загальної ліквідності). Для оцінки потенціалу пропонується встановлювати перевищення суми поточних активів над подвоєною сумою поточних зобов'язань підприємства. Рекомендоване значення коефіцієнта загальної ліквідності становить два (це, зокрема, фіксовано в «Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства»). Таким чином, подвійне перевищення можна вважати складовою оцінки фінансового потенціалу. На основі цього пропонується визначати вартість наднормативного чистого оборотного капіталу за формулою:

$$\Phi\Pi_1 = \text{ГК}_1 + \text{ГК}_2 + \text{ГК}_3 + \text{ГК}_4 - 2 \cdot \text{ПП}, \quad (1.1)$$

де $\Phi\Pi_1$ – приведена вартість наднормативного чистого оборотного капіталу (перша складова фінансового потенціалу підприємства); ГК_1 – наявні грошові кошти на рахунку підприємства; ГК_2 – перетворені в грошові кошти короткострокові фінансові вкладення; ГК_3 – перетворена в грошові кошти дебіторська заборгованість; ГК_4 – перетворені в грошові кошти товарно-матеріальні цінності; ПП – поточні пасиви.

Показник «Резерв позикової спроможності» підприємства використовується як додаткова складова потенціалу, що орієнтована на можливість підприємства залучати додаткові ресурси через призму використання банківських кредитів. Розрахунок його зображують як різницю між сумою власних і позикових коштів, помножену на 1,43 (кількісне значення). Розрахунок такого резерву спроможності проводитиметься так:

$$\text{РПС} = \text{ВК} - 1,43 \cdot \text{ПК}, \quad (1.2)$$

де РПС – резерв позикової спроможності підприємства, грн; ВК – власний капітал, грн; ПК – позиковий капітал, грн; 1,43 – спеціальний коефіцієнт.

Можна доповнити представлену карту за допомогою критеріїв критичного рівня фінансового потенціалу, додаткових показників та експертно визначених граничних норм для визначення рівня фінансового потенціалу. Рейтинговий метод оцінки, який ґрунтується на бальній оцінці, використовується для оцінювання здібностей організації створювати, залучати та використовувати фінансові ресурси. Для кожного показника встановлюється шкала припустимих бальних оцінок (максимальна та мінімальна кількість балів). Кожен аспект оцінюється за однією бальною шкалою, і в кінцевому підсумку формується загальна оцінка рівня фінансового потенціалу G_f , враховуючи вагу (значущість) кожного елемента:

$$G_f = \sum b_i g_i \quad (1.3)$$

де b_i – оцінка i -го елемента ($i = 1, \dots, 3$); g_i – значимість i -го елемента в загальній оцінці.

Для встановлення зв'язку між економічним зростанням та фінансовим потенціалом підприємства використовується методика оцінки фінансового потенціалу в грошовому вираженні. Цей підхід враховує потенційні можливості підприємства вийти на ринки капіталів для привертання фінансових ресурсів для подальшого розвитку, а також його потенційні можливості збереження та розширення свого сегменту ринку завдяки наявності визначеного рівня цінової конкурентоздатності. Розрахунок коефіцієнта стійкості економічного зростання проводиться за визначеною формулою:

$$K_{\text{сер}} = \text{РП} / \text{ВК} \quad (1.4)$$

де $K_{\text{сер}}$ – коефіцієнт стійкості економічного зростання; РП – реінвестований прибуток; ВК – середньорічний розмір власного капіталу.

Таблиця 1.6

Рейтингова оцінка фінансового потенціалу підприємства за фінансовими показниками

Назва показника	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень		Критичний рівень
	1	2	1	2	1	2	
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	> 0,5	> 0,5	0,3–0,5	0,25–0,5	< 0,3	0,1–0,25	< 0,1
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	> 2,0	> 1,5	1,0–2,0	0,5–1	< 1,0	0,25–0,5	< 0,25
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	> 0,8	> 0,7	0,4–0,8	0,5–0,7	< 0,4	0,3–0,5	< 0,3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	> 0,3	0,1–0,2	0,1–0,2	< 0,1	0,05–0,1	< 0,05
Рентабельність сукупних (усіх) активів	> 0,1	> 0,1	0,05–0,1	0,05–0,1	< 0,05	0,025–0,05	< 0,025
Рентабельність власного капіталу	> 0,15	> 0,15	0,1–0,15	0,1–0,15	< 0,1	0,01–0,05	< 0,01
Ефективність використання активів для виробництва продукції	> 1,6	не розглядається	1,0–1,6	не розглядається	< 1,0	не розглядається	не розглядається
Частка заборгованості в загальній сумі джерел	< 0,5	не розглядається	0,7–0,5	не розглядається	> 0,7	не розглядається	не розглядається
Коефіцієнт заборгованості (забезпечення боргів)	> 0,26	не розглядається	0,1–0,26	не розглядається	< 0,1	не розглядається	не розглядається

Коефіцієнт забезпеченості активів власними коштами	не розглядається	> 0,1	не розглядається	0,025–0,05	не розглядається	0,01–0,025	< 0
Коефіцієнт маневреності	не розглядається	> 0,4	не розглядається	0,2–0,4	не розглядається	0,1–0,2	< 0,1
Рентабельність продаж	не розглядається	> 0,1	не розглядається	0,025–0,1	не розглядається	0,01–0,025	< 0,01

Джерело: [38, 47, 52, 56]

Факторами, що мають вплив на коефіцієнт стійкості економічного зростання, є швидкість обертання його активів, рівень боргових зобов'язань та ефективність процесу реалізації.

Звертає на себе увагу підхід до оцінки фінансового потенціалу підприємства, який базується на наукових принципах. Учені пропонують свій унікальний метод діагностики, що ґрунтується на визначенні оптимального рівня заборгованості перед кредиторами та заборгованості перед дебіторами. Далі проводиться розрахунок інтегрального показника за допомогою використання рейтингових оцінок. Розрахунок можна провести на п'ять етапів, які включають:

1. Збір та обробку необхідної інформації.

2. Визначення оптимального обсягу дебіторської заборгованості, враховуючи параметри товарного кредитування та попередню динаміку.

3. Визначення оптимального обсягу кредиторської заборгованості, враховуючи оптимальний рівень ліквідності та дебіторську заборгованість за допомогою багатокритеріальної моделі. Найбільш прийнятні параметри включають коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості до 0,9 і коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості до 4,8.

4. Оцінка фінансового потенціалу на основі розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості та коефіцієнта невідповідності фактичного рівня фінансового потенціалу еталонному.

5. Аналіз отриманих результатів та розробка подальшого плану заходів для зміцнення фінансового потенціалу.

Підводячи підсумки вищезазначеного, слід зазначити ще один аспект,

який слід враховувати при виборі ефективного методу оцінки фінансового потенціалу. Фінансовий потенціал виконує ряд функцій, успішне виконання яких сприятиме економічному зростанню підприємства. Серед цих функцій можна виокремити контроль (нагляд за формуванням, накопиченням та використанням фінансових активів), розподіл (розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів між сферами діяльності та центрами відповідальності), відтворення (забезпечення постійного надходження фінансових ресурсів для потреб господарської діяльності) та індикації (надання сигналів про фінансовий стан, тенденції, ризику, спроможність підприємства). Таким чином, результати оцінки фінансового потенціалу будуть визначати управлінські рішення, спрямовані на вирішення нагальних проблем, що виникають у процесі функціонування суб'єкта економічних відносин.

Фінансовий потенціал відображає наявність необхідних фінансових ресурсів у компанії для забезпечення стабільного функціонування як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, а також можливості їх вчасного поповнення на вигідних умовах. Оцінка фінансового потенціалу – завдання з різними можливостями вирішення, і на сьогодні не існує єдиного або універсального методу чи інструментів. Зазвичай для діагностики фінансового потенціалу рекомендується використовувати класичний набір коефіцієнтів, що вказують на фінансовий стан, такі як ліквідність, платоспроможність, стійкість, оборотність та рентабельність, з інтегральним показником та врахуванням критеріальних індикаторів, спрямованих на досягнення нормативних (або рекомендованих) значень у довгостроковій перспективі. Дослідники узгоджуються, що така оцінка має бути комплексною. Застосування комплексу методів оцінки фінансового потенціалу підприємства повинно сприяти оперативному виявленню його внутрішніх можливостей, виявленню переваг та недоліків, а також виявленню прихованих резервів для підвищення ефективності діяльності. Майбутні дослідження в цій галузі передбачають розробку зрозумілого методу оцінки фінансового потенціалу, що надасть надійні результати, не будучи водночас витратним і складним у впровадженні у практичну діяльність.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз фінансового-економічного стану підприємства

Процес систематичного розгляду та оцінки фінансової та економічної діяльності підприємства з метою отримання повного уявлення про його фінансовий здоров'я являє собою аналіз фінансового-економічного стану підприємства, ефективність управління та загальну стабільність. Аналіз такого стану включає в себе ретельний розгляд фінансових звітів, показників рентабельності, ліквідності, платоспроможності, структури капіталу та інших важливих аспектів. Це допомагає керівництву, інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам зрозуміти поточний стан та перспективи розвитку підприємства.

Аналіз фінансово-економічного стану підприємства включає кілька ключових етапів. Загальний план проведення такого аналізу включає:

- отримання фінансових звітів (бухгалтерської звітності) за поточний та попередні роки;

- аналіз балансу, звіту про прибуток і збитки, звіту про зміни в капіталі, готівкового потоку та інших важливих фінансових документів;

- розрахунок ключових фінансових показників, таких як рентабельність, ліквідність, платоспроможність, оборотність, структура капіталу тощо;

- порівняння фінансових показників з попередніми періодами для

виявлення тенденцій;

-порівняння з конкурентами або галузевими стандартами для оцінки позиції підприємства на ринку;

-оцінка здатності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання
вчасно

-аналіз джерел фінансування та структури капіталу;

-визначення можливих фінансових ризиків, таких як валютний ризик, процентний ризик, ризик ліквідності;

-підготовка документу з аналізу фінансово-економічного стану підприємства зі своїми висновками та рекомендаціями;

-вивчення результатів аналізу для розробки стратегій управління фінансовим потенціалом та виправлення слабких сторін;

-постійний моніторинг фінансово-економічного стану та періодичне оновлення аналізу для врахування змін у зовнішньому середовищі та внутрішніх умовах підприємства.

Така послідовність дозволяє отримати глибоке розуміння фінансового стану підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Дослідимо забезпеченість підприємства найпершим засобом і найголовнішим в його виробничій складовій., а саме земельні ресурси (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Склад і структура сільськогосподарських угідь

ПП «Імені Калашника» Полтавського району

Показники	Роки				2022 р. у % до 2016 р
	2016	2018	2020	2022	
Всього сільськогосподарських угідь, га	4544	4151,7	4151,7	3980	87,6
з них: ріллі, га	4349	3913,6	3913,6	3784	87,0
пасовища	195	238,1	238,1	197	101,0
Одержано на 100 га с.-г. угідь, тис. грн					
Валової продукції в постійних цінах	40006,5	34954,5	41203,5	43256	108,1
	226932,	179470,	201254,	23602	
Валової продукції в діючих цінах	0	8	6	5	104,0
Валового доходу	90290,0	120023,	158330,	18652	206,6
		2	1	1	
Прибутку	32050	58012	67517	42315	132,0

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

За період з 2016 по 2022 рік загальна площа сільськогосподарських угідь суттєво зменшилася на 12,4%, з 4544 га до 3980 га. Рілля та пасовища також зазнали зменшення, відповідно на 13% та 1%. Незважаючи на зменшення площі, валова продукція в постійних цінах зросла на 8,1%, досягнувши 43256 тис. грн у 2022 році. За тим же періодом валова продукція в діючих цінах зросла на 4%, досягнувши 236025 тис. грн. Валовий дохід вирослий на 106,6%, до 186521 тис. грн у 2022 році порівняно з 2016 роком. Цей показник свідчить про успішну фінансову діяльність підприємства. Прибуток також показав значний приріст на 32%, до 42315 тис. грн у 2022 році. Це може свідчити про ефективне управління ресурсами та дієвість сільськогосподарського підприємства. Загалом, незважаючи на зменшення площі угідь, ПП «Імені Калашника» виявляє стійке економічне зростання та покращення фінансового стану, яке визначається збільшенням валової продукції, валового доходу та прибутку.

Аналіз динаміки середньооблікової чисельності працівників є важливим елементом оцінки діяльності підприємства та вказує на зміни у використанні робочої сили протягом періоду з 2016 по 2022 роки. В таблиці 2.2 представлено дані про кількість працівників на підприємстві ПП «Імені Калашника» в Полтавському районі протягом цього періоду. Аналіз цих даних дозволить виявити тенденції в управлінні людським капіталом, а також визначити вплив цих змін на ефективність виробничих процесів та фінансовий стан підприємства.

Таблиця 2.2

**Динаміка середньооблікової чисельності працівників у підприємстві,
ПП «Імені Калашника» Полтавського району**

Показники	Роки					2022 р. до 2016 р.	
	2016	2018	2020	2021	2022	абсолютне відхилення (+; -)	відносне відхилення, %
Середньооблікова чисельність персоналу	261	243	241	241	238	-23	91,2
у т.ч. адміністративний персонал	27	25	22	24	23	-4	85,2
Середньорічна чисельність працівників,	234	218	218	217	215	-19	91,9

зайнятих у сільському господарстві								
у т.ч в рослинництві	132	119	118	118	117	-15	88,6	
тваринництві	102	100	100	99	98	-4	96,1	
Питома вага, % до загальної кількості працівників, зайнятих у сільському господарстві								
у т.ч в рослинництві	56,5	54,3	54,1	54,3	54,4	-2,1	x	
тваринництві	43,7	45,7	45,9	45,7	45,6	1,9	x	

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Ця таблиця відображає динаміку середньооблікової чисельності працівників на підприємстві ПП «Імені Калашника» у Полтавському районі протягом періоду з 2016 по 2022 рік. Показники включають загальну кількість працівників, а також розподіл їх між адміністративним та сільськогосподарським персоналом, зокрема у рослинництві та тваринництві. Важливим аспектом є абсолютне та відносне відхилення кількості працівників у 2022 році в порівнянні з 2016 роком. Негативне абсолютне відхилення вказує на загальне зменшення чисельності працівників, а відносне відхилення виражає відсоткове зменшення.

Також важливо відзначити структуру зайнятості, враховуючи адміністративний та сільськогосподарський персонал, розподілений за видами господарської діяльності. Динаміка питомої ваги працівників у рослинництві та тваринництві також вказує на можливі зрушення у структурі працівників, зайнятих у сільському господарстві. Аналіз цих даних є ключовим для вивчення тенденцій у використанні робочої сили та може надати важливі висновки щодо стратегічного управління персоналом на підприємстві

Таблиця 2.3 надає інформацію про динаміку та структуру майна ПП «Імені Калашника» у Полтавському районі протягом періоду з 2016 по 2022 роки. Це дозволяє детально вивчити розподіл активів підприємства та зміни їхньої суми протягом років. Загальна сума майна підприємства зросла на 23,5% до 141,288 тис. грн у 2022 році, порівняно з 2016 роком. Зазначимо, що велику частку майна становлять оборотні активи, які у 2022 році складають 58,4% від загальної суми майна. Це включає виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію, поточні біологічні активи, поточну дебіторську заборгованість, гроші та їх еквіваленти, поточні інвестиції.

Необоротні активи також мають вагомий внесок у майно підприємства, складаючи 41,6% у 2022 році. Основні засоби та довгострокові фінансові інвестиції визначають структуру цього компонента майна. Загальна оцінка динаміки та структури майна дозволяє здійснити аналіз ефективності управління різними видами активів, їхнього вкладу у валову продукцію та фінансовий результат підприємства.

Таблиця 2.3

**Динаміка та структура майна ПП «Імені Калашника»
Полтавського району**

Вид активів (майна)	2016 р.		2018 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-)		
	сума, у % до		сума, у % до		сума, у % до		сума, у % до		сума, у % до		сума, грн	част- ки, в. п.	у %
	тис. грн	підсум- ку	тис. грн	підсум- ку	тис. грн	у	тис. грн	підсум- ку	тис. грн	підсум- ку			
Майно – всього	114418	100	116884	100	118134	100	128731	100	141288	100	26870	-	123,5
1. Необоротні активи	49818	43,5	50892	43,5	51436	43,5	58779	45,7	58812	41,6	8994	-1,9	118,1
1.1. Основні засоби	42381	37,0	43295	37,0	43758	37,0	45013	35,0	48448	34,3	6067	-2,8	114,3
1.2. ДБА	5984	5,2	6113	5,2	6178	5,2	12672	9,8	9480	6,7	3496	1,5	158,4
2. Оборотні активи	64597	56,5	65989	56,5	66695	56,5	69952	54,3	82475	58,4	17878	1,9	127,7
2.1. Запаси	41649	36,4	42547	36,4	43002	36,4	43613	33,9	4859	3,4	-36790	-33,0	11,7
2.1.1. Вироб- ничі запаси	3414	3,0	3488	3,0	3525	3,0	9212	7,2	10706	7,6	7292	4,6	313,6
2.1.2. Неза- вершене виробництво	6947	6,1	7097	6,1	7173	6,1	8757	6,8	11604	8,2	4657	2,1	167,0
2.1.3. Готова продукція і товари	31288	27,3	31962	27,3	32304	27,3	25613	19,9	26486	18,7	-4802	-8,6	84,7
2.2. Поточні біологічні активи	11049	9,7	11287	9,7	11408	9,7	14787	11,5	15231	10,8	4182	1,1	137,8
2.3. Поточна дебіторська заборгова- ність	9247	8,1	9446	8,1	9547	8,1	8709	6,8	14978	10,6	5731	2,5	162,0
2.4. Гроші та їх еквіва- ленти, поточні інвестиції	2699	2,4	2758	2,4	2787	2,4	2843	2,2	3668	2,6	969	0,2	135,9

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Таблиця 2.4 надає аналіз динаміки та структури джерел формування

капіталу ПП «Імені Калашника» за період з 2016 по 2022 роки. Досліджуються різні аспекти, такі як обсяг капіталу, структура його джерел та їхні зміни протягом зазначеного періоду. Ця інформація важлива для розуміння ефективності стратегій залучення та управління капіталом підприємства, а також визначення факторів, що впливають на його фінансовий стан. Аналіз динаміки та структури джерел формування капіталу дозволяє зробити висновки щодо стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку та його здатності забезпечувати необхідні фінансові ресурси для подальшого розвитку.

Таблиця 2.4

Динаміка та структура джерел формування капіталу**ПП «Імені Калашника» Полтавського району**

Вид пасивів (джерел формування капіталу)	2016 р.		2018 р.		2020 р.		2021 н/		2022 р.		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	част- ки, в. п.	у %
Джерела формування капіталу – ВСЬОГО	114418	100,0	116884	100,0	118134	100,0	128731	100,0	141279	100,0	26871	-	123,5
1. Власний капітал	102053	89,2	104253	89,2	105368	89,2	118885	92,3	130820	92,6	28757	3,4	128,2
1.1. Зареєстро- ваний капітал	109	0,1	112	0,1	113	0,1	512	0,4	512	0,4	393	0,3	458,7
1.2. Додатко- вий капітал	1761	1,5	1799	1,5	1828	1,5	1828	1,4	1828	1,3	57	-0,3	103,2
1.3. Нерозподі- лений прибуток	99257	86,7	101397	86,7	102491	86,7	115519	89,7	126534	90,3	28277	3,5	128,5
2. Зобов'язання і забезпечення	12364	10,8	12631	10,8	12776	10,8	9956	7,7	10489	7,4	-1885	-3,4	84,8
2.1. Довгостро- кові зобов'язання і забезпечення	3774	3,3	3856	3,3	3887	3,3	577	0,5	0	0,0	-3774	-3,3	0,0
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	8590	7,5	8775	7,5	8879	7,5	9369	7,3	10469	7,4	1889	-0,1	122,0
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	7732	6,8	7899	6,8	7993	6,8	8392	6,5	7679	5,4	-33	-1,3	99,6

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Аналізуючи табл. 2.4, можна зробити висновок щодо динаміки та структури джерел формування капіталу ПП «Імені Калашника» протягом періоду з 2016 по 2022 роки. Великий внесок у формування капіталу

підприємства має власний капітал, який зростає із часом та досяг значної суми в 2022 році, зростаючи на 28,757 тис. грн або 128,2% порівняно з 2016 роком. Зареєстрований капітал та додатковий капітал також внесли свій вклад у збільшення власного капіталу підприємства. Щодо зобов'язань і забезпечення, зафіксовано певне зменшення у 2022 році, порівняно з 2016 роком, що може вказувати на певну стабільність фінансового стану. Загальний обсяг капіталу значно зросла, досягнувши 141,279 тис. грн у 2022 році, що свідчить про ефективні стратегії управління капіталом підприємства та його фінансову стійкість протягом визначеного періоду.

Таблиця 2.5

Аналіз показників оцінки рентабельності та окупності витрат**ПП «Імені Калашника», Полтавського району, 2016-2020 рр.**

Показник	Роки					Відхилення (+;-)
	2016	2018	2020	2021	2022	
Рентабельність (збитковість) виробничих витрат, %	56,9	60,1	15,6	58,6	63,3	6,3
Рентабельність (збитковість) операційних витрат, %	41,5	43,8	3,6	42,8	46,1	4,6
Загальна рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності, %	34,9	36,9	2,6	35,2	38,0	3,1
Чиста рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності, %	34,9	36,9	2,6	35,5	38,3	3,4
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,5	1,6	1,2	1,6	1,8	0,2
Коефіцієнт окупності операційних витрат	1,3	1,4	1,0	1,4	1,5	0,2
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	11,7	12,3	11,5	12,2	13,2	1,5
Коефіцієнт окупності витрат на збут	111,1	117,3	142,4	112,8	121,7	10,6

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Таблиця 2.5 присвячена детальному розгляду показників оцінки рентабельності та окупності витрат на протязі п'ятирічного періоду з 2016 по 2020 роки для ПП «Імені Калашника» у Полтавському районі. Рентабельність та окупність витрат є ключовими аспектами фінансового управління, відображаючи ефективність використання ресурсів підприємства. У цьому вступі ми докладемо зусиль для розгляду динаміки рентабельності та окупності

витрат, що важливо для визначення фінансового здоров'я та стійкості підприємства протягом зазначеного періоду. Аналіз цих показників дозволить отримати глибше розуміння ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства та визначити можливі шляхи для подальшого удосконалення його фінансової стратегії.

Проведений аналіз показників рентабельності та окупності витрат для ПП «Імені Калашника» протягом п'ятирічного періоду від 2016 до 2020 року дозволяє зробити кілька важливих спостережень. Рентабельність виробничих та операційних витрат вказує на здатність підприємства ефективно використовувати ресурси для виробничої та операційної діяльності. Загальна рентабельність та чиста рентабельність господарської діяльності вказують на ефективність управління витратами та здатність підприємства генерувати прибуток. За результатами аналізу виділяється тенденція до позитивної динаміки рентабельності витрат, що свідчить про певний рівень стабільності та покращення фінансового стану підприємства протягом вказаного періоду.

Коефіцієнти окупності виробничих, операційних, адміністративних та витрат на збут показують ефективність витрат та їхню віддачу від здійсненої діяльності. Варто відзначити певне покращення цих показників, що може бути позитивним сигналом щодо управління ресурсами та оптимізації витрат. Узагальнюючи отримані результати, можна стверджувати, що ПП «Імені Калашника» виявляє певні позитивні тенденції у сфері рентабельності та окупності витрат, що свідчить про його стійкість та здатність до фінансового удосконалення.

Структура і динаміка витрат та відрахувань є важливими аспектами фінансового аналізу, які надають глибокий уявлення про розподіл ресурсів та ефективність управління фінансами підприємства. В даній таблиці представлено зведену інформацію про різноманітні види витрат та відрахувань для ПП «Імені Калашника» за період від 2016 до 2022 року. Аналіз структури витрат відображає, яким чином підприємство розподіляє свої ресурси між основними напрямками діяльності. Динаміка витрат вказує на тенденції їхнього зростання або зменшення, а також на те, які конкретні складові діяльності є

найбільш динамічними

Відрахування є суттєвою частиною фінансової стратегії підприємства, і їхній аналіз допомагає зрозуміти фактори, які впливають на витрати та забезпечити взаємозалежність між різними аспектами фінансової діяльності.

Таблиця 2.6

Аналіз структури і динаміки витрат і відрахувань

ПП «Імені Калашника», Полтавського району

Види витрат	2016 р.		2018 р.		2020 р.		2021		2022		Відхилення (+,-)	
	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	абсолютне, грн.	відносне, %
	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	87406	76,4	89290	76,4	90145	88	90244	88	102143	87,6	87406
Адміністративні витрати	8758	7,7	8946	7,7	9032	8,8	9043	8,8	9720	8,3	8758	110,9
Витрати на збут	712	0,6	727	0,6	736	0,7	736	0,7	1016	0,9	712	141,3
Інші операційні витрати	1470	1,3	1502	1,3	1517	1,5	1519	1,5	2502	2,2	1470	170,9
Фінансові витрати	347	0,3	354	0,3	356	0,3	357	0,3	745	0,6	347	215,1
Інші витрати	672	0,6	687	0,6	695	0,7	693	0,7	542	0,5	672	80,5
Всього	99364	100	101507	100	102582	100	102582	100	116748	100	99364	117,5

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Таблиця 2.6 надає детальний розгляд структури і динаміки витрат та відрахувань, що дозволяє краще розуміти фінансову стійкість та стратегію підприємства в контексті витратової політики та податкових обов'язків. Представлена в таблиці 2.6 інформація вказує на важливі аспекти фінансового управління та розподілу ресурсів підприємства протягом років від 2016 до 2022. Аналіз структури витрат та відрахувань відкриває значущі зміни у розподілі коштів та надає контекст для оцінки ефективності управлінської стратегії підприємства. У період від 2016 до 2022 року спостерігається загальне збільшення обсягу витрат та відрахувань, що вказує на активний розвиток діяльності підприємства. Суттєва зміна відбулася у сфері собівартості реалізованої продукції, де вартість зросла на 17% порівняно з 2016 роком. Цей факт свідчить про можливе зростання обсягів виробництва чи зміну структури витрат на виробництво.

Адміністративні та операційні витрати, а також витрати на збут показують помірне зростання, що може бути пов'язано з розширенням бізнесу та удосконаленням його інфраструктури. Фінансові витрати та інші операційні витрати також відзначаються істотним зростанням, що вимагає додаткового уваги до фінансового управління та оптимізації витрат. Загалом, аналіз даної таблиці надає інсайти для управління фінансовими ресурсами та стратегії підприємства з метою підтримки стабільності та ефективності в умовах ринкової конкуренції

2.2. Аналіз динаміки і структури фінансових ресурсів підприємства

Аналіз доходів, що відображає зміни у фінансовому стані та діяльності підприємства протягом періоду є ключовим аспектом фінансової звітності, оскільки вони відображають суму коштів, які надходять на підприємство від різних джерел. Аналіз динаміки доходів дозволяє визначити тенденції у зміні обсягів та структури доходів протягом років. Основним завданням є виявлення факторів, які впливають на зміни в доходах підприємства, та визначення їх впливу на фінансовий результат. Вивчення структури доходів розкриває, з яких джерел підприємство отримує основні фінансові ресурси. Розбір доходів на складові допомагає виявити ключові сегменти діяльності, які приносять найбільше доходів та визначають стратегічні напрямки розвитку. Наступна таблиця є важливим інструментом для фінансового аналізу, що сприяє зрозумінню фінансової стійкості та ефективності підприємства

Таблиця 2.7 надає комплексний аналіз доходів ПП «Імені Калашника» за період з 2016 по 2022 рік. У висновках до даної таблиці можна виокремити ключові тенденції та патерни, що визначають фінансовий стан підприємства. Суттєве зростання на 35,8% від 2016 р. до 2022 р. Питома вага чистого доходу у виручці збільшилася на 13,4%.

Суттєве збільшення на 68,7%, хоча у 2022 р. спостерігається зменшення в порівнянні з попереднім роком. Відносно невеликий у вартісному вираженні,

проте спостерігається певний зріст на протязі років.

Таблиця 2.7

**Динаміка та структура доходів ПП «Імені Калашника»
Полтавського району**

Види доходів	2016 р.		2018 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+ ; -)		
	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	сума, тис. грн.	у % до суми	суми, тис. грн.	питомі ваги	у % до 2016 р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	92784	70,5	94785	70,5	95798	95,6	104273	87,4	126019	83,9	33235	13,4	135,8
Валовий прибуток	34619	26,3	35365	26,3	35743	35,7	14028	11,8	23776	15,8	-10843	-10,5	68,7
Інші операційні доходи	4174	3,2	4264	3,2	4310	4,3	973	0,8	303	0,2	-3871	-3,0	7,3
Інші фінансові доходи	22	0,0	23	0,0	23	0,02	27	0	91	0,1	69	0,1	408,5
Інші доходи	85	0,1	87	0,1	88	0,1	1	0	0	0	-85	-0,1	0,0
Всього доходів	131685	100	134524	100	100219	100	119302	100	150189	100	18504	0,0	114,1

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Невеликі за обсягом, але слід відзначити зростання в 2022 р. Потребують подальшого вивчення та аналізу інші фінансові доходи. Загальна динаміка доходів підприємства свідчить про його стійкий розвиток та стратегічну ефективність. Зростання чистого доходу та валового прибутку свідчать про успішність у реалізації основної діяльності.

Таблиця 2.8 присвячена детальному аналізу фінансових результатів підприємства «Імені Калашника» за період з 2016 по 2020 рік. Аналізуючи ці показники, ми отримуємо глибше розуміння того, як змінювалася прибутковість та ефективність господарської діяльності підприємства протягом зазначеного періоду.

Детальне розглядання чистого прибутку дозволить визначити його динаміку та тенденції. Подальший аналіз визначить, які чинники впливають на фінансовий успіх підприємства.

Таблиця 2.8

Аналіз формування, структури та динаміки фінансових результатів

ПП «Імені Калашника» Полтавського району

Показники	2016 р.		2018 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2020 р. у % до 2016 р.
	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	сума, тис. грн	част- ка, %	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	56487	x	63271,7	x	95798	x	104273	x	126019	x	223,1
Операційні витрати у тому числі:	41176	101,0	46122,64	101,2	69833	100	101540	100	115471	100	280,4
а) собівартість реалізованої продукції	35411	86,9	39664,5	87,0	60055	86	90245	88,9	102243	88,5	288,7
б) адміністративні витрати	4641	11,4	5198,5	11,4	7871	11,3	9042	8,9	9710	8,4	209,2
в) витрати на збут	486	1,2	544,8	1,2	825	1,2	735	0,7	1006	0,9	206,8
г) інші операційні витрати	638	1,5	714,6	1,5	1082	1,5	1518	1,5	2512	2,2	393,7
Валовий: прибуток	21076	x	23607,2	x	35743	x	14028	x	23776	x	112,8
У % до чистого доходу від реалізації продукції	x	37,7	x	37,8	x	37,3	x	13,5	x	18,7	x
Інші операційні доходи	2541	x	2846,6	x	4310	x	973	x	303	x	11,9
Фінансовий результат від операційної діяльності	17851	x	19995	x	30275	x	3706	x	10851	x	60,8
Фінансові та інвестиційні доходи	65	x	73,3	x	111	x	28	x	91	x	139,0
Фінансові та інвестиційні витрати	2125	x	2380	x	3604	x	1052	x	1287	x	60,6
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	15792	x	17688	x	26782	x	2682	x	9655	x	61,1
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	15792	x	17688	x	26782	x	2682	x	9655	x	61,1
У % до чистого доходу від реалізації продукції	x	28,3	x	28,3	x	28	x	2,6	x	7,7	x
У % до валового прибутку	x	75,7	x	75,8	x	74,9	x	19,1	x	40,6	x

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Розгляд рівня рентабельності дозволить визначити, наскільки ефективно використовуються ресурси для виробництва продукції. Таблиця стане ключовим інструментом для розуміння фінансової стійкості та ефективності ПП «Імені Калашника» протягом розглянутого періоду.

Таблиця 2.8 надає змогу вивчити ключові фінансові показники ПП «Імені Калашника» за період з 2016 по 2020 рік, фокусуючись на чистому доході, операційних та фінансових результатах. Аналізуючи ці показники, можна здійснити оцінку ефективності діяльності підприємства та виявити фактори, що впливають на його фінансовий стан. Чистий дохід значно зросло від 56,487 тис. грн. в 2016 р. до 126,019 тис. грн. у 2022 р., що свідчить про успішний розвиток підприємства.

Детальний розгляд операційних витрат дозволяє визначити, як використовуються ресурси у сфері виробництва та управління. Валовий прибуток вказує на фінансовий успіх у виробництві та реалізації продукції, відображаючи здатність підприємства до генерації прибутку від його основної діяльності. Ця таблиця дозволяє отримати повний обсяг інформації щодо фінансових аспектів діяльності ПП «Імені Калашника» та буде корисною для розуміння його фінансового стану та перспектив розвитку.

Ефективність діяльності підприємства в цілому визначається за допомогою коефіцієнтів рентабельності та збитковості, які включають загальну та чисту рентабельність господарської діяльності. Ці показники визначаються як відношення прибутку або збитку від господарської діяльності та чистого прибутку або збитку до загальної суми затрат.

Показники рентабельності активів вказують на ефективність використання капіталу підприємства та його компонентів. Загальна рентабельність або збитковість активів і власного капіталу визначають активність використання загального та окремого власного капіталу з урахуванням одиниці середньорічної вартості прибутку або збитку від господарської діяльності. Коефіцієнти чистої рентабельності чи збитковості активів і власного капіталу виражаються через чистий прибуток або збиток підприємства.

Загальна рентабельність або збитковість виробничих фондів визначає, скільки прибутку чи збитку отримано від господарської діяльності на одну гривню середньорічної вартості виробничих фондів, які включають головні засоби, виробничі запаси та незавершене виробництво. Ключовими показниками, які порівнюють доходи та витрати підприємства, є показники окупності. Таким чином, показники окупності виробничих, адміністративних витрат та витрат на збут розраховуються як відношення чистого доходу або виручки від продажу продукції (послуг) до відповідних затрат, що включають собівартість проданої продукції, адміністративні витрати і витрати, пов'язані зі збутом. Елемент окупності витрат від операційної діяльності визначається відношенням чистого доходу чи виручки від операційної діяльності до операційних витрат.

Фактори, які впливають на формування доходів від основної діяльності, можна класифікувати як внутрішні та зовнішні. Кожен етап у функціонуванні підприємства розглядається як причина виникнення і, одночасно, як результат або наслідок цього процесу. Кожне економічне явище є результатом впливу безлічі різноманітних факторів. Чим більш ретельно вивчається їх вплив на кінцевий показник чи результат, тим більш точними стають результати аналізу, що, в свою чергу, визначає оцінку якості функціонування підприємства. З цієї точки зору розробляються методологічні аспекти аналізу господарської діяльності, що досліджують та вимірюють вплив різних факторів на рівень досліджуваних економічних явищ.

В аналізі фінансового стану та ділової активності підприємства важливе місце відводиться оцінці оборотності активів і пасивів. Ці показники вказують на ефективність управління ресурсами та фінансовою стійкістю. Таблиця 2.9 детально розглядає динаміку та структуру оборотності активів і пасивів ПП «Імені Калашника» у Полтавському районі за аналізований період. Аналіз цих показників дозволяє визначити, наскільки ефективно використовуються активи та зобов'язання підприємства для досягнення його стратегічних цілей.

Таблиця 2.9

Аналіз показників ділової активності підприємства за показниками

**оборотності активів і пасивів ПП «Імені Калашника»
Полтавського району**

Показники	Роки					Відхилення	
	2016	2018	2020	2021	2022	абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	85886	128711	96960	105538	127548	41662	148,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	53841	104427	60783	91340	103483	49642	192,2
Середньорічна вартість активів	53474	144307	60369	129714	143003	89529	267,4
Середньорічна вартість оборотних активів	29898	84238	33753	69114	83476	53578	279,2
Середньорічна вартість запасів	24390	49636	27535	60068	49187	24797	201,7
Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	4280	15299	4832	6579	15161	10880	354,2
Середньорічна вартість власного капіталу	47233	133604	53323	120210	132397	85164	280,3
Середньорічна вартість поточної кредиторської заборгованості	3579	7863	4040	7704	7792	4214	217,8
Коефіцієнт оборотності активів	1,023	2,651	2,689	1,321	2,328	0,305	108,8
Тривалість одного обороту активів, днів	201	238	227	447	236	35	117,4
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,032	2,230	3,451	2,002	2,032	-1,030	60,0
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	112	241	127	239	239	127	213,1
Коефіцієнт оборотності запасів	2,425	2,651	2,851	2,362	2,452	0,033	107,6
Тривалість одного обороту запасів, днів	146	175	165	240	173	27	118,4
Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості	18,010	9,030	20,321	16,123	9,268	-9,258	47,3
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	16	44	18	22	44	27	269,7
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,652	1,152	2,691	1,364	1,615	-1,033	59,8
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	178	381	200	415	378	200	212,7
Коефіцієнт оборотності поточної кредиторської заборгованості	13,300	14,845	15,364	12,125	13,364	0,064	99,6
Тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості, днів	22	28	24	30	27	6	127,0
Тривалість операційного циклу, днів	162	219	183	262	217	54	133,5
Тривалість фінансового циклу, днів	141	191	159	232	189	49	134,5

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Протягом розглянутого періоду (2016-2022 рр.), чистий дохід від реалізації продукції зріс на 148,5%, досягнувши значення у 127,548 тис. грн.

Коефіцієнт оборотності активів відзначився значним зростанням з 1 у 2016 р. до 2

у 2018 та 2022 роках, показуючи покращення ефективності використання активів. Загальна тривалість одного обороту активів збільшилась на 108,8%, вказуючи на збільшення частоти обороту активів протягом років. Тривалість операційного та фінансового циклів також зросла, що свідчить про збільшення тривалості внутрішніх та фінансових операцій підприємства. Коефіцієнт обертання оборотних активів знизився на 40%, що може бути пов'язано зі збільшенням середньорічної вартості оборотних активів. Оборотність запасів та дебіторської заборгованості виявилась меншою, але тривалість їх обороту збільшилась. Коефіцієнт обертання власного капіталу скоротився на 40%, вказуючи на менш ефективне використання власного капіталу підприємства протягом аналізованого періоду. Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості залишався на приблизно одному рівні, з невеликим зростанням у 2022 р. Тривалість операційного та фінансового циклів підприємства збільшилась, що може вказувати на збільшення часу, необхідного для здійснення операцій та отримання фінансових ресурсів.

Загальний аналіз показників ділової активності вказує на тенденцію до позитивного зростання доходів, але водночас вимагає уваги до оптимізації оборотності капіталу та скорочення тривалості циклів.

У світлі постійних змін у господарському середовищі та стрімкого розвитку ринкових відносин, питання ефективного використання фінансових ресурсів стає вкрай важливим для підприємств. Прогнозування та аналіз динаміки показників ефективності стають ключовими елементами стратегічного управління фінансами підприємства. В даному контексті, таблиця 2.10 пропонує детальний прогноз динаміки показників ефективності використання фінансових ресурсів для ПП «Імені Калашника» у Полтавському районі. Вивчення цих показників дозволить здійснити проактивне управління фінансовими процесами та вчасно реагувати на можливі ризики, сприяючи стабільності та конкурентоспроможності підприємства.

Таблиця 2.10

Прогноз динаміки показників ефективності використання фінансових ресурсів ПП «Імені Калашника» Полтавського району

Показники	Роки					2022 р. до 2016 р. (+,-)
	2016	2018	2020	2021	2022	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	95798	104273	126019	131167	132018	36220
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	60055	90245	102243	111592	110443	50388
Валовий прибуток, тис. грн.	35743	14028	23776	19574	20425	-15318
Інші операційні доходи	4310	973	303	1133	1984	-2326
Адміністративні витрати	7871	9042	9710	10231	9082	1211
Витрати на збут	825	735	1006	901	852	27
Інші операційні витрати	1082	1518	2512	2868	2719	1637
Прибуток	30275	3706	10851	17407	18258	-12017
Чистий прибуток	26782	2682	9655	12484	13335	-13447
Коефіцієнт фінансової автономії	0,961	0,923	0,926	1,013	1,134	0,173
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,000	0,005	0,004	0,004	0,003	0,003
Коефіцієнт фінансової залежності	1,040	1,084	1,061	1,062	1,059	0,019
Коефіцієнт фінансової стабільності	25,930	12,943	11,954	13,29	14,884	-11,046
Коефіцієнт фінансового ризику	0,039	0,077	0,59	0,054	0,060	0,021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,474	0,304	0,301	0,327	0,366	-0,108
Коефіцієнт швидкої ліквідності	6,245	2,814	2,213	2,378	2,663	-3,582
Загальний коефіцієнт ліквідності	16,756	7,474	6,874	7,650	8,568	-8,188

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Аналіз прогнозування показників ефективності використання фінансових ресурсів дозволить визначити тенденції та потенційні ризики, а також виявити можливості для оптимізації фінансових процесів та підвищення загальної продуктивності підприємств. У результаті аналізу прогнозу динаміки показників ефективності використання фінансових ресурсів ПП «Імені Калашника» можна визначити наступні ключові висновки. За період з 2016 по 2022 рік спостерігається значний ріст чистого доходу від реалізації продукції, що вказує на успішність господарської діяльності. Однак, зростання собівартості, особливо в 2022 році, може вимагати уваги до оптимізації виробничих процесів. Погляд на коефіцієнти фінансової автономії та стабільності вказує на підвищення самостійності підприємства та його здатність управляти власними фінансами. Однак, зменшення коефіцієнта стабільності в 2022 році вимагає уваги до фінансового управління. Аналіз

ліквідності вказує на зниження загального коефіцієнта ліквідності у 2022 році, що може вказувати на можливі фінансові труднощі. Крім того, збільшення фінансового ризику варто розглядати як основу для вдосконалення стратегії управління фінансами. Загальною тенденцією є позитивний розвиток підприємства, проте ключове завдання в майбутньому полягатиме в управлінні ризиками та оптимізації фінансових процесів для досягнення стабільного та сталого зростання.

2.3. Оцінка рівня фінансового потенціалу підприємства

Використання фінансового потенціалу підприємства є ключовим аспектом управління бізнесом і досягнення його здатності до визначених стратегічних цілей, розвитку та конкурентоспроможності. Для ефективного використання фінансового потенціалу підприємства слід вивчити декілька ключових аспектів:

1. Фінансове планування:

- розробка остаточного фінансового плану, включаючи бюджетування доходів і витрат;
- визначення стратегії фінансового розвитку та адаптація її до стратегічних цілей підприємства.

2. Ефективне управління оборотними витратами:

- мінімізація запасів і заборгованостей, що дозволяє оптимізувати оборотні витрати;
- збалансоване управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

3. Фінансова аналітика:

- системний аналіз фінансових показників для тенденцій і проблем;
- використання ключових показників ефективності для вимірювання результативності.

4. Інвестиції в розвиток:

- національне розподіл капіталу на стратегічні інвестиції.
- оцінка ризиків та доходності проектів перед їх впровадженням.

5. Фінансовий контроль:

- систематичний контроль за фінансовою діяльністю для уникнення витрат та збитків.

- вчасна корекція стратегії в разі виявлення негативних тенденцій.

6. Фінансовий аудит:

- проведення фінансового аудиту для оцінки ефективності системи управління фінансами та виявлення можливих покращень.

7. Створення резервів і фінансова стійкість:

- формування фінансових резервів для непередбачених витрат або можливих ризиків.

- забезпечення достатньої фінансової стійкості для забезпечення функціонування підприємства в умовах невизначеності.

Загальне мета використання фінансового потенціалу розкривається в тому, щоб оптимізувати структуру фінансів підприємства, забезпечуючи його стабільність, розвиток та здатність адаптуватися до змін у бізнес-середовищі. Проведення аналізу діяльності підприємства включає в себе ретельне дослідження різних аспектів його функціонування. Нижче наведено ключові області, на які можна опиратися при дослідженні:

1) фінансовий аналіз (фінансовий звітність): рентабельність, ліквідність, фінансовий леверидж, оборотність активів і капіталу.

2) операційний аналіз: дослідження обсягів і структури продажів. Виробничий процес націлений на оптимізація виробничих процесів для забезпечення ефективності та якості.

3) маркетинговий аналіз: оцінка обраної ринкової стратегії та на аналіз ринку. На цьому етапі визначення ключових сегментів ринку та цільової аудиторії.

4) кадровий аналіз: оцінка кадрового складу, кваліфікації та розподілу персоналу. Вивчення ефективності системи управління персоналом, оцінка рівня мотивації та задоволеності.

5) технологічний аналіз: оцінка використання технологій та їх актуальності у бізнес-процесах. Вивчення інноваційної діяльності та можливостей для впровадження нових технологій.

6) соціальний аналіз: вивчення іміджу підприємства та сприйняття його бренду споживачами. Аналіз взаємодії підприємства з громадськістю та його соціальною відповідальністю.

Крива фінансового потенціалу – це графік, який відображає залежність фінансового стану підприємства від рівня його фінансових ресурсів. Для побудови та аналізу такої кривої слід виконати наступні кроки:

- оцінити внутрішні та зовнішні джерела фінансування;
- врахувати власний капітал, позиковий капітал, прибуток, кредити;
- розглянути ключові фінансові показники, такі як рентабельність, ліквідність, забезпеченість власним капіталом;
- побудувати графік.

Наступним етапом провести аналіз «кривої фінансового потенціалу» за наступним алгоритмом:

1) пошук точок виходу та входу, тобто точки, де крива починається або закінчується, що може вказувати на моменти, коли підприємство залучає нові ресурси або, навпаки, знімає їх;

2) виявлення критичних моментів, або ділянки кривої, де відбуваються стрибки чи різкі зміни, що може вказувати на критичні точки, коли підприємство стикається з фінансовими труднощами або, навпаки, досягає значних успіхів;

3) визначення оптимального рівня ресурсів для стратегічного планування, наприклад, визначення, які ресурси потрібні для досягнення конкретних фінансових цілей;

4) застосування для стратегічного планування

5) моніторинг та корекція, тобто систематично моніторити криву та вносити корективи в стратегію на основі змін у фінансовому стані та ресурсах.

Отже, крива фінансового потенціалу це інструмент, що дозволяє глибше розуміти взаємозв'язок між фінансовими ресурсами та ефективністю їх

використання, що може слугувати підґрунтям для більш ефективного фінансового управління

Отримавши наступні розрахунки (табл 2.5), побудуємо криву фінансового потенціалу.

Таблиця 2.11

Фінансові показники ПП «Імені Калашника» Полтавського району

Показник (коефіцієнт)	2016 рік	2022 рік
автономії	0,652	0,854
покриття	1,032	3,023
швидкої ліквідності	1,158	1,621
абсолютної ліквідності	0,842	0,954
рентабельності активів	0,236	0,341
рентабельності власного капіталу	0,298	0,297
заборгованості	1,325	0,950
Ефективність використання активів для виробництва продукції	1,365	1,032
Частка заборгованості в загальній сумі джерел	0,361	0,165

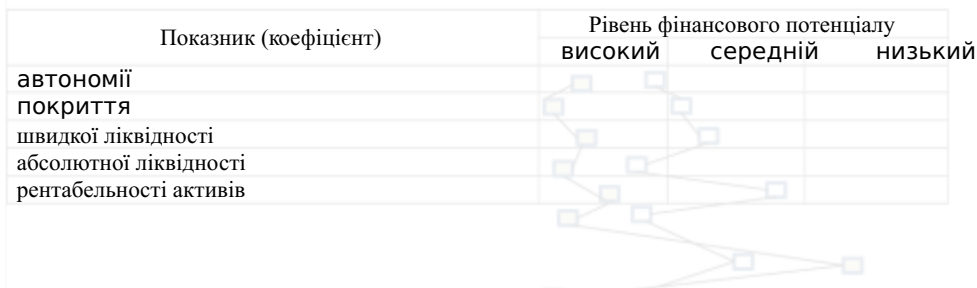
Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Отримані результати розрахунку фінансових показників в попередніх пунктах проведемо порівняльний аналіз з нормативними значеннями та на їх основі побудуємо криву фінансового потенціалу для визначення його рівня на нашому підприємстві (табл. 2.12).

Більшість підходів базується на використанні статистичної інформації, що розкриває факти минулих подій, але не відображає потенційних перспектив підприємства. З цієї причини важливо провести випробування методики розрахунку фінансового потенціалу підприємства, що включає в себе аналіз показників додаткового фінансування, що представляють собою можливості для розвитку підприємства.

Таблиця 2.12

Крива фінансового потенціалу ПП «Імені Калашника» Полтавського району

47

рентабельності власного капіталу			
заборгованості			
Ефективність використання активів для виробництва продукції			
Частка заборгованості в загальній сумі джерел			

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

2016 рік, 2022 рік

Оцінка фінансового потенціалу дозволяє встановити не лише максимальний обсяг фінансових ресурсів, які може одержати підприємство, але й обґрунтувати ступінь використання цього потенціалу, рівень мобілізації фінансових ресурсів, що потенційно доступні підприємству. Також можливо оцінити ефективність фінансової політики підприємства, порівнюючи значення фінансових потенціалів протягом кількох періодів, а також визначити обсяг резервів, якими володіє дане господарське суб'єкт.

Таблиця 2.13

**Аналіз фінансового потенціалу ПП «Імені Калашника»
Полтавського району**

Показник (фінансові ресурси, що перебувають у користуванні)	Додаткові показники, отримані в результаті діяльності	Розрахований фінансовий потенціал
П = 126019	$\Delta П = 29563$	$П + \Delta П = 155582$
А = 36321	$\Delta А = 8520$	$А + \Delta А = 44841$
СК = 512	$\Delta СК = 0$	$СК + \Delta СК = 512$
ДК = 1828	$\Delta ДК = 429$	$ДК + \Delta ДК = 2257$
РК = 2314	$\Delta РК = 543$	$РК + \Delta РК = 2857$
ВР _а = 231642	$\Delta ВР_{а} = 54340$	$ВР_{а} + \Delta ВР_{а} = 285982$

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Таблиця 2.13 презентує аналіз фінансового потенціалу підприємства на перспективу, включаючи фінансові ресурси, що перебувають у користуванні. Розглянуті показники, такі як розрахований фінансовий потенціал ($П + \Delta П$), вартість активів ($А + \Delta А$), собівартість капіталу ($СК + \Delta СК$), довгострокові зобов'язання ($ДК + \Delta ДК$), резервний капітал ($РК + \Delta РК$) та вартість власного капіталу ($ВР_{а} + \Delta ВР_{а}$) вказують на динаміку та обсяг фінансових ресурсів протягом різних періодів.

Зауважимо, що приріст фінансового потенціалу становить значну частину

загальної динаміки, підкреслюючи здатність підприємства залучати додаткові ресурси. Разом з тим, розглянуті показники дозволяють оцінити стійкість та ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства в контексті його діяльності.

У таблиці маємо цифрові значення для кожного показника фінансового потенціалу підприємства: розрахований фінансовий потенціал (П+ Δ П): 155582 тис. грн., вартість активів (А+ Δ А): 44841 тис. грн., собівартість капіталу (СК+ Δ СК): 512 тис. грн., довгострокові зобов'язання (ДК+ Δ ДК): 2257 тис. грн., резервний капітал (РК+ Δ РК): 2857 тис. грн., вартість власного капіталу (ВРа+ Δ ВРа): 285982 тис. грн. Ці значення орієнтують на зростання фінансового потенціалу підприємства протягом розглянутих періодів та підтверджують його здатність ефективно управляти ресурсами. Зауважимо, що динаміка кожного показника важлива для оцінки стійкості та можливостей розвитку підприємства в майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства

Підґрунтям для мети кожного учасника господарської діяльності є максимізація дохідності за умов мінімізації витратної частини. Це базове

правило діяльності кожного суб'єкта бізнес-діяльності вже на протязі багатьох років, від часу коли почали перейматися підприємницькою діяльністю всі бажані субєкти ринкового середовища. Але, не всім вдалося втриматися в ринковому середовищі, зберегти виробничі показники та розвиватися під впливом змінних факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Управління грошовими потоками учасників господарської діяльності вимагають фахового підходу і базових знань, щодо особливостей впливів фінансово-кредитних механізмів в волатильних умовах ведення бізнес-діяльності. Беручи до уваги мету належної організації процесу керуваності грошовими джерелами на підприємстві, доцільно спланувати їх потоки у всіх нішах функціонування діяльності, а також попередити можливі варіанти покращення тимчасово незадіяних фінансових ресурсів для ефективного вкладення в новачії, в проекти чи ефективної докапіталізації [56]. Склад базової моделі для реструктуризації потенційно вільних грошових засобів слід розпочинати з вивчення особливостей та порядку дії процесу скерованості матеріальними цінностями. Винахід концептуальної схеми повинна базуватися на основі вкладання загальнонаукових принципів та методичних підходів теоретичних основ й практичного напрацьованого досвіду отримання й управління незадіяними фінансовими ресурсами господарства. Появу вказаної вище моделі доцільно розпочати проаналізувавши існуючі обмеження чи характеристики, які варто брати до уваги. Отже, потрібно взяти до уваги різні аспекти наявної можливості появи тимчасово вільних грошових засобів трансформуватися до різних форм цінних паперів за визначений термін, оскільки передбачення максимізації прибутку підприємством виникає завдяки кожній частині заощадження. Наступним кроком слід оцінити ймовірний об'єм фінансових ресурсів для реалізації встановлених потреб. Також необхідно визначити вигідне співвідношення поміж формами потенційно вільних грошових засобів, керуючись із курсових різниць, курсу закордонних валют по відношенню до національної грошової одиниці. Це є не весь перелік властивостей, завдяки яким можна оцінити залишок для появи оптимального варіанту принципової моделі керування грошовими потоками підприємства.

Теорія економічної думки вказує на ряд моделей правильної організації процесу появи та управління грошовими потоками, але відмінними рисами їх є:

- опис економічної сутності управління грошовим рухом, в основі якого є реалізація кінцевої мети, а саме зростання дохідної частини у суб'єкта господарювання;

- аналітично-цифрове відображення базису процесів формування складових вхідних та вихідних грошових потоків, а також окреслення комплексу обмежень, які необхідно приймати до уваги. Із числа світових дослідників фінансової науки вчені Баранек, Баумоль, Стоун, Міллер-Орра та деякі інші науковці, завдяки результатам досліджень були сформовані власні підходи до побудови концептуальних моделей раціонального управління грошовими надходженнями [4, 9]. До оптимізації грошових потоків належить обрання такої форми форматування, яка б найбільше відповідала конкретному господарюючому суб'єкту, враховуючи його організаційну та правову форму ведення бізнесу. Такий підхід є цілком прийнятним, бо врахування особливостей та умов ведення операційної чи то поточної діяльності господарства також відіграють велику роль в процесі вдосконалення грошових надходжень. Серед важливих завдань, що повинні вирішитися під час оптимізації грошових надходжень будь-якого виробничого суб'єкта не залежно від організаційно-структурної форми життєдіяльності можемо віднести:

- впровадження оптимізації через дотримання допустимого співвідношення поміж вхідними і вихідними грошовими надходженнями;

- виникнення умов для збільшення кількості вхідних грошових потоків ніж вихідних, таким чином збільшуючи кількісний стан показника – чистого еквівалента грошового надходження суб'єкта господарювання;

- витримування часових обмежень та умов в стані сформованого процесу скерованості грошовими потоками підприємства. Але, реалізація окреслених завдань лише допоможе впорати складну систему управління грошовими джерелами, на яку спричиняють прямий чи непрямий вплив складові внутрішнього та зовнішнього середовищ. Отже, цьому аспекту в прийнятті оптимальних й виважених управлінських рішень має бути відведена особлива

певна увага.

На рис. 3.1 відображено фактори внутрішнього та зовнішнього простору.

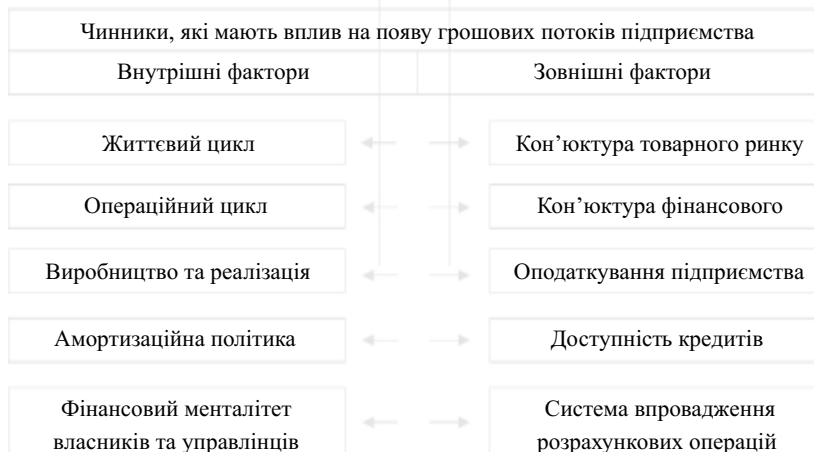

Рис. 3.1. Чинники, що впливають на процес утворення грошових потоків.

Джерело: [попудовано автором]

Об'єднання цих чинників в залежності від впливу на об'єми вхідних та вихідних грошових надходжень неминує вносити певні корекції у зростанні чи то зменшенні їх рівня. На цьому підґрунті слід вибудовувати оптимальні обсяги грошових потоків, що збалансують їх у визначеному періоді і це стане підґрунтям у побудові оптимальної структури. Отже, наголосимо на важливості забезпечення оптимального співвідношення поміж вхідними та вихідними грошовими рухами як бізнес-одиниці. Дефіцит та профіцит за умови формування грошових потоків постає небажаним у діяльності господарства, бо тягне за собою ряд подій та наслідків. Нестача, або мала кількість вхідних грошових потоків у порівняно до вихідних це є негативне явище, бо має наслідки у підсумку такі як подальші негативні обставини. Таким чином це: знижує показники ліквідності та платоспроможності суб'єкта, створює умови прострочення видачі заробітної плати робітникам, постає зростанням простроченої кредиторської заборгованості в розрізі придбання сировини та інших матеріальних ресурсів для безперебійного виробництва виробів господарством, збільшує час виробничого та фінансового циклів,

накопичуються суми простроченої заборгованості по банківських кредитах **ТОЩО**.

Отже, негативні наслідки можуть виявитися для економіки підприємства, яке не виявляє або не реагує вчасно на структурні зміни у балансі грошових потоків. Ці явища можуть залишити слід у сфері діяльності або можуть суттєво впливати на неї. Внутрішні та зовнішні чинники, такі як життєвий цикл підприємства, кон'юнктура товарного ринку, тривалість операційного циклу, фінансова кон'юнктура та інші, мають вплив на формування грошових потоків. Кожен з них є частиною великого механізму - економічного, фінансового та організаційного, де функціонування одного елемента пов'язане з іншим. Тому важливо уникати зниження ефективності діяльності господарюючого суб'єкта, не враховуючи вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на кінцеві результати. Також слід відзначити, що надмірний грошовий потік не завжди є позитивним явищем з економічної точки зору, оскільки він може свідчити про недостатню оцінку реального використання фінансових ресурсів у виробничому або інвестиційному процесі.

У таких умовах складно оцінити вартість наявних фінансових ресурсів через ряд факторів, які спричиняють їх знецінення, такі як інфляційні процеси, можливість отримання доходу від участі в інвестиційних проектах чи вкладеннях. Ці умови, в кінцевому підсумку, призводять до зниження ефективності активів господарюючого суб'єкта та негативно впливають на обсяг власного капіталу. Отже, важливо утримувати баланс в процесі формування та управління грошовими потоками для сприяння росту та розвитку бізнесу. Грошові засоби грають ключову роль у функціонуванні кожного господарства, забезпечуючи збалансованість між обсягом чистого оборотного капіталу та оптимальним рівнем для виконання функцій та виконання зобов'язань. Господарства повинні мати достатню кількість обігових грошових засобів для своєчасного розрахунку за поточними та довгостроковими зобов'язаннями. За словами сучасних науковців, наявність достатньої кількості обігових коштів на підприємстві гарантує зростання активів, підвищення рентабельності, ліквідності і, в кінцевому підсумку,

забезпечує фінансову рівновагу та платоспроможність. Збалансування оборотного капіталу можливе за допомогою ретельного аналізу грошових засобів, розрахунку їхнього надлишку чи недостачі, а також застосування запобіжних заходів для оптимізації грошових потоків господарюючого суб'єкта. Під час оптимізації грошових потоків важливо звертати увагу на рівновагу між вхідними та вихідними грошовими потоками, чистим грошовим потоком та надлишком грошових засобів. Провідні науковці наголошують на тому, що процес оптимізації грошових потоків починається з пошуку та реалізації додаткових резервів. Виявлення цих резервів допомагає господарству уникнути залежності від зовнішніх надходжень, забезпечуючи синхронне витрачання ресурсів та покращення чистого грошового потоку. Такий підхід відкриває можливості для зміцнення впливу на виробничо-фінансовий цикл господарюючого суб'єкта.

На рис. 3.2 узагальнено напрями поточного регулювання грошовими потоками на підприємстві.

Слід відзначити, що визначені напрями розглядають сфери впливу фінансових менеджерів на управління грошовими потоками свого підприємства. Узагальнюючи, можна стверджувати, що ефективне управління грошовими потоками на високому рівні досягається за допомогою найбільш оптимальних фінансових рішень, які приймаються спеціалістами, відповідальними за контроль над входячими та виходячими грошовими потоками.

Рис. 3.2. Шляхи поточного регулювання грошовими ресурсами на підприємстві
Джерело: [сформовано автором]

Цим фахівцям випадає можливість враховувати вплив різних факторів у внутрішньому та зовнішньому середовищі, оскільки ці тенденції можуть суттєво впливати на невиконання запланованого обсягу чистого грошового потоку підприємства. Важливість прийняття адекватних рішень також визначає якість кінцевого результату функціонування підприємства у всіх його сферах діяльності, тобто необхідно правильно оцінювати професійні навички працівників підприємства у досягненні його основної мети.

Процес управління грошовими потоками у господарюючого суб'єкта спрямований на формування фінансової рівноваги для ефективного поточного та стратегічного розвитку. Цей процес передбачає систематизацію операційного (виробничого) процесу, поступове зменшення ролі залучених фінансових ресурсів у структурі власного капіталу, сприяє швидшому обігу грошових засобів (скороченню терміну окупності), а також регулярному аналізу фінансового стану господарства, зокрема його ліквідності та платоспроможності. Для підсилення важливості якісного управління грошовими потоками, варто відзначити, що його структурні аспекти грають ключову роль у досягненні цілей підприємства. Серед важливих напрямів поточного регулювання грошових потоків варто визначити синхронізацію грошових потоків, що дозволяє уникнути дефіциту готівки і вивільнити кошти для отримання додаткового доходу; прискорення процесу надходження грошей, яке зменшує час між моментами сплати боргів та надходженням коштів; та контроль над витратами грошових коштів, що сповільнює час витрат і сприяє формуванню великого обсягу вільних грошових засобів. Капіталізація таких вільних залишків може знизити ризик неплатоспроможності та оптимізувати

прибуток.

Забезпечення цих умов дозволяє підприємству належним чином здійснювати поточну діяльність та досягати стратегічних цілей в перспективі. Дослідники управління грошовими потоками виділяють три групи методів для оптимізації вхідних та вихідних грошових потоків, а саме: за обсягами, за часовим проміжком та максимізації чистого грошового потоку. Зокрема, методи максимізації грошового потоку виявляються найбільш ефективними, оскільки вони спрямовані на різноманітні завдання управління вхідними та вихідними грошовими потоками господарства, враховуючи їхню різнопланову природу. Взагалі, оптимізація грошових потоків визначається балансом між входами та виходами коштів протягом певного часового проміжку.

Отже, пропоновані стратегії оптимізації грошових потоків для суб'єктів господарювання можуть бути застосовані експертами фінансово-планового відділу підприємств при розробці різноманітних планів та прогнозів, а також в управлінні грошовими ресурсами як у поточних, так і стратегічних аспектах діяльності. Формування оптимального рівня чистого грошового потоку потребує глибоких теоретичних знань, практичного досвіду та аналітичних навичок для розгляду ситуацій, які є вирішальними для підвищення показників ефективності господарської діяльності при мінімізації зазнаних втрат.

Отже, зрозуміло, що успішне управління підприємством полягає в балансі між «прибутковістю» та «ризиковістю». Відповідно до цього, адміністративний персонал і фінансові менеджери підприємства мають впроваджувати нові технології для підвищення якості управлінських процесів та експериментувати з елементами раціонального планування, бюджетування, прогнозування, контролю та моніторингу, що сприятиме зростанню обсягу чистого грошового потоку.

Також є доцільним використовувати наявні розробки для розробки методів оперативного управління оборотними активами господарюючих суб'єктів різних організаційно-правових форм. Не менш важливо проводити оперативне фінансове планування на підприємстві, включаючи складання консолідованого бюджету, щорічного фінансового плану та платіжного

календаря для балансування грошових надходжень. Це допоможе приймати оперативні фінансові та управлінські рішення, підвищуючи ефективність роботи фінансово-планового відділу підприємства. Цілком логічно об'єднати всі аспекти планування грошових потоків господарюючого суб'єкта в єдиний стратегічний напрям, який стане необхідною складовою фінансового механізму. Реалізація цього напрямку допоможе вирішити тактичні та стратегічні завдання підприємства протягом чітко визначеного періоду. Таким чином, ефективне управління грошовими потоками господарюючого суб'єкта досягається через регулярний аналіз надходжень та витрат, а також професійне використання наявних фінансових ресурсів в господарстві.

Необхідність оптимізації структури фінансових ресурсів, спрямованих на створення капіталу підприємства, обумовлена кількома причинами:

– взаємодія «власний капітал - залучені ресурси» впливає на доходність підприємств по-різному, і тому перед підприємством стоїть вибір: залучати кошти та сплачувати проценти за них, чи збільшувати обсяг власного капіталу.

– структура фінансових ресурсів впливає на формування політики щодо розширеного відтворення виробничих фондів підприємства.

– у умовах посилення конкуренції ключовими стають показники фінансової стійкості та платоспроможності суб'єктів господарювання, які визначають ступінь покриття та захищеності від різноманітної заборгованості підприємства.

Основними критеріями формування ефективної структури капіталу є частка власних і залучених коштів у фінансових ресурсах.

У більшості підприємств в нашій країні ігнорують наукові підходи до оптимізації структури капіталу, що є помилкою, оскільки результат діяльності підприємства та його майбутній стан залежать від співвідношення між власним і позиковим капіталом. Тому підприємствам необхідно чітко визначити, через які фінансові ресурси буде формуватися їхній капітал.

Таблиця 3.1

Показники ефекту фінансового левериджу ПП «Імені Калашника»

Показники	Роки
-----------	------

	2016	2018	2020	2021	2022
Зареєстрований капітал, тис. грн.	109	112	113	512	512
Коефіцієнт фінансового важеля	75,7	78,3	78,9	81,1	81,1
Коефіцієнт рентабельності активів	56,9	61,2	67,5	68,1	68,2

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Опираючись на попередні значення фінансових показників розраховано прогнозований редб'ятат можливого ефекту фінансового лівереджу.

На підприємстві виникла ситуація, яка відображає результат розрахованого ефекту фінансового левєриджу. Надмірне збільшення позикових коштів призводить до зростання їх вартості і порушення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Враховуючи, що підприємство має прибуток, позиковий капітал не є необхідною умовою для його функціонування. Однак ПП «Імені Калашника» ризикує балансувати між прибутковістю від використання позикового капіталу та зростанням ризику банкрутства через використання виключно останнього.

Для підтримання темпу зростання та збільшення ПП «Імені Калашника» повинно вжити заходів, спрямованих на оптимізацію структури фінансових ресурсів підприємства.

Таблиця 3.2

Прогноз ефекту фінансового левєриджу для ПП «Імені Калашника»

Показники	Варіанти		
	1	2	3
Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	512	512	512
Можливий обсяг позикового капіталу тис. грн.	0	110	112
Загальний обсяг капіталу, тис. грн.	512	622	624
Структура капіталу:			
Власний капітал, %	100	82,3	82,1
Позичений капітал, %	-	17,7	17,9
Коефіцієнт фінансового важеля	-	0,12	0,13
Коефіцієнт рентабельності активів	1,37	1,26	1,21
Ставка банківського відсотка, %	28	28	28
Ставка банківського процента з врахуванням ризику, %	33	33	33
Обсяг прибутку без врахування процентів за кредит, тис. грн.	35	58	62
Сума сплачених процентів за кредит, тис. грн.	-	36,3	36,96
Обсяг прибутку з врахуванням процентів за кредит, тис. грн.	35	21,7	25,04
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18
Сума податку на прибуток, тис. грн.	6,3	10,44	11,16
Обсяг чистого прибутку, тис. грн.	28,7	11,26	13,88
Коефіцієнт фінансової рентабельності	0,06	0,05	0,02
Ефект фінансового левєриджу	-	1,026	1,037

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

По-перше, слід збільшувати економічну рентабельність активів, збільшуючи прибуток для сплати відсотків та податків. Це дозволить зробити підприємство менш залежним від коливань відсоткових ставок за отриманими кредитами і накопичувати більше коштів на рахунках. По-друге, ПП «Імені Калашника» повинно збільшити власний капітал, щоб у разі банкрутства підприємство могло розраховатися не лише зі своїми засновниками, а й з усіма кредиторами. Це зменшить потребу в залученні додаткових кредитів і здешевить їх, забезпечивши більш стабільному підприємству нижчі відсоткові ставки. Наявність власних ресурсів також стимулюватиме розширене відтворення ресурсів та збільшення фінансової стабільності та платоспроможності. Для досягнення цих цілей необхідно збільшити розмір власного капіталу шляхом нагромадження нерозподіленого прибутку або залучення додаткових фінансових ресурсів від власників.

Оскільки рост капіталу власного підприємства призводить до зменшення частки залучених коштів і підвищує його кредитоспроможність та фінансову незалежність, підприємство повинно користуватися позиковими ресурсами лише до того моменту, поки це є прибутковим (з урахуванням відсоткових виплат) і має відповідні можливості. Прибутковість тут визначається як перевищення прибутку до відрахування відсотків і податків над сумою відсоткових виплат. Якщо ця умова виконується, то розвиток підприємства за рахунок позикових ресурсів стає вигідним. В іншому випадку ПП «Імені Калашника» стикається з можливими збитками, і залучення додаткових позик може зменшити вартість підприємства. Після досягнення того етапу, коли підприємство не може отримати позикові кошти за прийнятною ціною (що свідчить про перевагу боргового фінансування порівняно з власним капіталом), воно повинно збільшувати обсяг власного капіталу. Цей обсяг повинен бути достатнім для підвищення кредитоспроможності підприємства та повернення вартості отриманих позикових коштів на попередній рівень (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Варіант оптимізації власного і запозичених фінансових ресурсів
Джерело: [побудовано автором]

Розглянемо основні стратегії оптимізації джерел фінансування:

1. Оптимізація структури капіталу для досягнення максимального рівня фінансової рентабельності. Цей підхід використовує механізм фінансового левериджу для знаходження оптимальної структури капіталу, яка максимізує фінансову рентабельність.

2. Оптимізація структури капіталу для мінімізації його вартості. Цей метод базується на оцінці вартості власного та позикового капіталу при різних умовах їх залучення. Застосування цього методу ґрунтується на знаходженні оптимального співвідношення для мінімізації середньозваженої ціни капіталу.

3. Оптимізація структури капіталу для мінімізації рівня фінансових ризиків. Цей метод пов'язаний з вибором різних джерел фінансування для різних частин активів підприємства. Компромісний підхід є найбільш оптимальним для забезпечення стійкості та платоспроможності.

4. Формування цільової структури капіталу. Цей метод дозволяє визначити оптимальні значення капіталу на плановий період, враховуючи максимально ризиковий та рентабельний рівні структури капіталу.

Аналізуючи капітал ПП «Імені Калашника», оптимальним виявляється співвідношення власного та позикового капіталу в розмірі 85/15 або приблизно до цього співвідношення. Така структура капіталу допоможе максимізувати

ринкову вартість підприємства в майбутньому, при умові зростання чистої рентабельності власного капіталу.

3.2. Розрахунок економіко-математичної моделі для прогнозування фінансового потенціалу підприємства

Головною метою управління фінансовим потенціалом будь-якого суб'єкта господарювання є оптимізація його фінансових потоків для досягнення позитивного фінансового результату. Таким чином, підприємство повинно розробити фінансовий план, оснований на результатах прогнозних досліджень. Наукові джерела, що досліджують теорію, методологію прогнозування та управління фінансовим потенціалом, вказують на необхідність адаптації існуючих методик до особливостей фінансового потенціалу підприємства.

Процес прогнозування фінансового потенціалу підприємства описує формування системи фінансових можливостей та вибір найбільш ефективних методів їх оптимізації. Цей процес також визначає загальну концепцію фінансового розвитку та фінансову політику підприємства, яка враховує всі аспекти його діяльності. Важливо враховувати, що у прогнозованому періоді існує безліч факторів, які можуть вплинути на точність прогнозу, що робить його не завжди точним із великою точністю. Процес прогнозування фінансового потенціалу підприємства може включати такі аспекти:

прогнозування ресурсної бази підприємства (праці, фінансів, матеріальних ресурсів).

прогнозування фінансового стану (оцінка фінансової рівноваги).

прогнозування фінансової політики.

В умовах сучасного ринку сільськогосподарських підприємств, для аналізу фінансового потенціалу, необхідно провести глибокий фінансовий аналіз, включаючи оцінку фінансового стану та визначення фінансових можливостей. Прогнозування обсягів виробництва та реалізації продукції є важливим етапом, що визначає взаємозв'язок між перспективами розвитку

сільськогосподарського підприємства та потребами в інвестиціях і фінансових ресурсах.

Стратегічні функціональні складові розвитку сільськогосподарського підприємства, такі як інноваційна, маркетингова, організаційна та збутова, формуються з урахуванням реальних фінансових можливостей і перспектив. Прогнозування фінансового потенціалу має свою специфіку через взаємозалежність і певний ступінь інертності в сільськогосподарському секторі. Ця інертність визначається тим, що значення будь-якого показника в поточний момент залежить від стану цього ж показника за попередній період, але водночас не може бути відокремленою від впливу галузевих факторів та чинників, що є характерними для сільськогосподарських підприємств, таких як сезонність, природно-кліматичні умови, економічні і біологічні закони відтворення, земля як основний засіб виробництва, а також частина виробленої продукції, яка використовується як засіб виробництва в наступному виробничому циклі.

Отже, прогнозне значення показника фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства включає в себе реалізацію факторної моделі, що пов'язує результат з фактором, що на нього впливає. Прогнозування показників фінансового потенціалу може проводитися на короткостроковий (1-4 роки), середньостроковий (5-10 років) та довгостроковий (11–15 років) періоди.

При проведенні короткострокового прогнозування основний акцент робиться на кількісній та якісній оцінці змін показників. Середньострокове і довгострокове прогнозування будується на системі передбачень [39]. Важливо відзначити, що ефективність сільськогосподарського підприємства в значній мірі залежить від наявності і використання його власного потенціалу. Ліквідність, рентабельність та фінансова стійкість – це параметри, які визначають сукупний фінансовий потенціал підприємства. Аналіз різних методів виконання оцінки дозволяє вибрати найбільш оптимальний спосіб та, базуючись на отриманих результатах, визначати фінансовий потенціал підприємства, а також робити прогнози показників на короткострокову, середньострокову або довгострокову перспективу. Для оцінки рівня значущості

та взаємозв'язку показників фінансового потенціалу ПП «Імені Калашника» рекомендується використовувати методи кореляційного та регресійного аналізу.

Таблиця 3.3

Рівень фінансових показників ПП «Імені Калашника»

Коефіцієнти	Роки					Абсолютне відхилення
	2016	2018	2020	2021	2022	
автономії	0,961	0,923	0,926	1,013	1,134	0,173
маневреності капіталу	2,832	1,262	2,645	1,382	1,627	-1,033
забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	3,032	2,230	3,451	2,002	2,032	-1,030
загальної ліквідності	0,474	0,304	0,301	0,327	0,366	-0,108
платоспроможності	1,032	1,0123	1,132	1,352	1,345	0,313

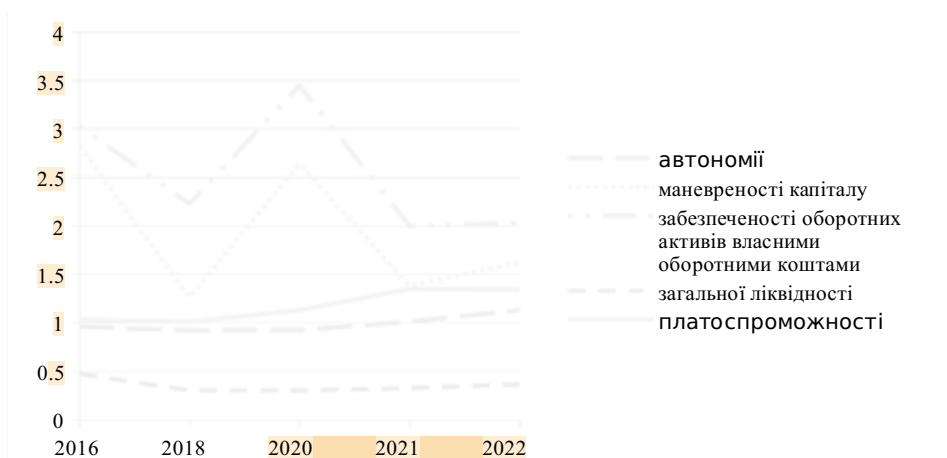
Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Отже, важливо надавати увагу динаміці та взаємозв'язку цих коефіцієнтів для забезпечення ефективного управління фінансовим становищем підприємства та прийняття обґрунтованих стратегічних рішень. Коефіцієнт автономії у 2016 році склав 0,961, і з часом спостерігається певне зростання до 1,134 у 2022 році. Абсолютне відхилення показує позитивні зрушення, вказуючи на зміцнення фінансової автономії підприємства.

Індикатор коефіцієнта маневреності вказує на здатність підприємства ефективно управляти своїм капіталом. Від'ємне абсолютне відхилення свідчить про зменшення маневреності капіталу, що може потребувати уваги та аналізу.

Позитивне абсолютне відхилення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами свідчить про певне покращення забезпеченості оборотних активів власними коштами, і в подальшому отребує уважного аналізу та спостереження за динамікою.

Значення показника коефіцієнта загальної ліквідності знижується з 0,474 у 2016 році до 0,366 у 2022 році. Це може вказувати на погіршення спроможності підприємства виходити з фінансових труднощів.

Ри. 3.4. Динвіміка показників фінансової діяльності підприємства

Джерело: [побудовано автором]

Іншими словами, можна стверджувати, що темп зростання показника Фпп характеризується сповільненням (модель описується логарифмічною залежністю). Взаємозв'язки між досліджуваними показниками будуть проаналізовані за допомогою матриці кореляційних впливів (табл. 3.4). Згідно з проведеним аналізом матриці коефіцієнтів кореляції можна зробити висновок, що коефіцієнт автономії, відповідно до теорії, не впливає на величину показника Фпп, тоді як інші показники мають позитивний вплив, що означає зростання цих показників безпосередньо призведе до збільшення Фпп. Для математичного обґрунтування взаємодії перерахованих показників на результат буде використано перевірку значущості отриманих коефіцієнтів кореляції за допомогою F-статистики Фішера-Снекедора з критичним значенням 5,37. За результатами розрахунків визначено, що тільки коефіцієнти кореляції між показниками Фпп і Кз, Кл, Кп і Км виявилися значущими ($F > F_{кр}$).

Таблиця 3.4

Значення показників фінансово-економічних показників для розрахунку статистико-математичної моделі

Показник	коефіцієнт					Фпп
	а	з	л	п	м	
Т	90,3	95,6	97,6	99,5	101,3	92,3

квар	12,6	29,8	25,4	23,2	22,7	31,2
-------------	------	------	------	------	------	------

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Отже, можна зазначити, що існує взаємозалежність між цими показниками. Збільшення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами сприяє підвищенню загальної ліквідності. Економіко-математична модель взаємозв'язку фінансового потенціалу та коефіцієнта загальної оборотності активів виглядає так:

$$y = 0,02242 + 0,2464t, R = 0,4238,$$

де y – фінансовий потенціал, t – показник Кзоа.

Кожен відсоток зростання Кзоа призводить до збільшення Фпп на 0,25%. Хоча зростання Фпп не є значущим відсотком, це вказує на перспективність. Однак для прийняття інвестиційних рішень необхідно мати прогностичні значення показників фінансового потенціалу, тому доцільно використати рівняння регресії для прогнозу очікуваних результатів. Важливо враховувати, що закономірності зв'язку у статистиці не завжди переносяться на динаміку. Прогностичні значення для ПП «Імені Калашника» розраховані за допомогою функції «Предсказ» в EXCEL, враховуючи адекватність динаміки показників до регресійної залежності.

Прогностичні показники фінансового потенціалу досліджуваного підприємства на 2023-2025 роки подано в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Прогностичні показники фінансового потенціалу ПП «Імені Калашника» на 2020–2024 рр.

Рік	Значення
2023	1,132
2024	1,169
2025	1,212

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Для прогнозування значень показників фінансового потенціалу ПП «Імені Калашника» використовувався метод ковзної середньої (табл. 3.5). Цей метод є одним із емпіричних методів для згладжування та прогнозування часових рядів. Його суть полягає в заміщенні абсолютних значень динаміки ряду середнім

арифметичним визначених інтервалів. Вибір інтервалів здійснюється шляхом ковзання: перші значення послідовно виключаються, а нові включаються. Це призводить до отримання згладженого динамічного ряду, що дозволяє чітко визначити тенденції змін досліджуваного параметра та робити прогнози. Застосовуючи цей метод, можна вивчати зміни значення Y у часі та передбачати цей параметр у майбутньому. Ефективність методу проявляється у випадках, коли тенденція чітко виявляється в динаміці. На підставі проведеного аналізу фінансових показників підприємства створено діаграму, що відображає динаміку фінансового потенціалу за період з 2016 по 2022 рік і може служити інвесторам для прийняття конкретних рішень стосовно інвестування (рис.3.4).

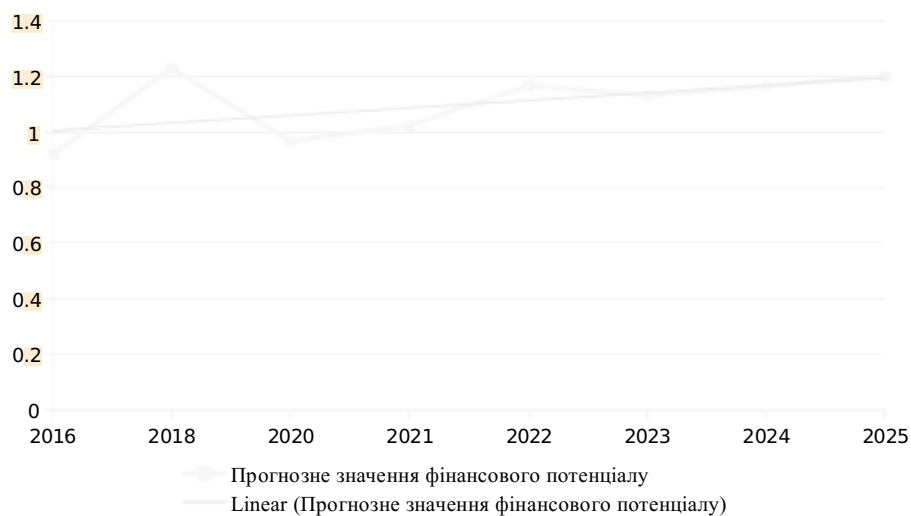

Рис. 3.4. Динаміка показників фінансового потенціалу ПП «Імені Калашника»

Джерело: [побудовано автором]

Аналізуючи попередньо отримані дані, можна зробити висновок про те, що спрогнозований фінансовий потенціал ПП «Імені Калашника має позитивну тенденцію. Однак, варто враховувати, що наведені показники фінансового потенціалу досліджуваного підприємства є прогнозними, і за інших рівних умов ситуація на підприємстві може істотно змінитися, а це може привести як і до падіння, так і до суттєвого підвищення рівня фінансового потенціалу.

3.3. Розробка стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства

У сучасному економічному контексті «капіталізація» представляє собою системний та неперервний процес господарської діяльності. Її результатом є можливість тимчасового накопичення вільних фінансових ресурсів для подальшого використання у виробничому процесі, розширеного відтворення, інвестування в проекти чи інші форми розподілу. Капіталізація, як процес, є многогранным та різноплановим явищем, що в різні періоди використовувалося різними учасниками фінансових відносин у різних формах. У сучасний період, коли наявні різноманітні цифрові та технологічні інновації для бізнесу, головна роль капіталізації проявляється у накопиченні обсягів виробництва промислових масштабів. Такий підхід є корисним для фінансово-економічного зростання бізнес-суб'єктів через впровадження інновацій в економічний процес, вдосконалення фінансового механізму управління конкурентним потенціалом, а також збільшення рівня капіталізації фінансових ресурсів підприємств.

Отже, можна стверджувати, що капіталізація може служити інструментом розподілу та використання частини чистого прибутку господарства для створення сприятливих умов розвитку бізнес-одиниці, а також визначати вартість активів підприємства чи загальну суму акціонерного капіталу. Завдяки високому рівню капіталізації фінансових ресурсів, господарство може вільно розвиватися, створюючи тим самим основу для подальшого економічного зростання у наступних періодах. Така «фінансова подушка» у формі

накопичених фінансових ресурсів дозволяє ефективно працювати в умовах відкритого ринку та впливу глобалізаційних процесів. Це є додатковою можливістю підвищення вартості капіталу за рахунок поліпшення ефективності підприємництва та реалізації фінансово-економічного потенціалу. Зміни у використанні новітніх підходів для оптимізації виробничого процесу ставлять перед підприємством, що активно використовує технологічний прогрес, питання вибору оптимальних інструментів фінансово-економічного механізму.

Це необхідно для підтримки власного інноваційного розвитку та сприяння економічному зростанню країни загалом. Важливо враховувати особливості управління ресурсами господарства, особливо при переході до оновленого виробничого процесу за сучасними світовими технологіями. Вибір оптимальних варіантів для збільшення резервів фінансових ресурсів допоможе підвищити конкурентоспроможність власних виробничих потужностей господарства та зростання обсягів виробництва. Використання інструменту фінансового механізму для нагромадження ресурсного потенціалу підприємства дозволяє систематично реалізовувати економічні інтереси у інноваційних проектах. Аналізуючи наукову літературу економічного спрямування, слід враховувати чинники, спрямовані на сучасні виробничі системи, такі як зменшення періоду виробництва, динамічність інновацій, розвиток трудового капіталу та використання технологій у виробництві.

Беручи до уваги ключове значення фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств, слід відзначити, що для підприємств у даній галузі основними стратегічними цілями повинні бути досягнення високого рівня фінансової стійкості, фінансової автономії та забезпечення сталості їх діяльності.

Таблиця 3.6

Стратегічні орієнтири посилення фінансового потенціалу підприємства

Складова	Зміст	Значення
Фінансова стійкість	Готовність підприємства витримувати вплив внутрішніх та зовнішніх факторів, забезпечуючи стабільність	Забезпечення захисту від фінансових труднощів та змога ефективно реагувати на економічні

	фінансового стану.	коливання.
Фінансова автономія	Міра незалежності підприємства від зовнішніх фінансових джерел, визначена відношенням власних та загальних ресурсів.	Забезпечення самостійності у фінансових рішеннях та зменшення залежності від зовнішніх фінансових втручань.
Стабільність діяльності	Здатність підприємства підтримувати постійний рівень фінансової продуктивності та уникати суттєвих КОЛИВАНЬ .	Забезпечення неперервності операцій та запобігання ризикам фінансового занепаду.
Раціональне використання фінансових ресурсів	Ефективне розподіл і використання фінансових ресурсів для досягнення стратегічних цілей підприємства.	Максимізація вигід від фінансових інвестицій та оптимізація витрат для підтримки розвитку.

Джерело: [побудовано автором]

Слід звернути увагу на те, що стратегічні орієнтири фінансового потенціалу аграрних підприємств є взаємодіючими, оскільки погіршення показників фінансової безпеки обов'язково впливає на фінансову стабільність, що, в свою чергу, має вплив на фінансову незалежність. Таким чином, в практичній діяльності їх слід використовувати комплексно

Сучасним бізнес-підприємствам, щоб успішно функціонувати в умовах високої конкуренції та раціонально використовувати фінансові ресурси, необхідно акцентувати увагу на реалізації інноваційних проєктів [46]. Нині лише створення економічної та фінансової стійкості не є достатнім; також важливо спрямовувати зусилля на інноваційний розвиток. Це досяжно лише з високим рівнем капіталізації фінансових ресурсів, оскільки це дозволяє збільшувати обсяги виробництва [53]. У процесі реалізації концепції капіталізації фінансових ресурсів господарства необхідно зосереджувати увагу на управлінському аспекті. Ефективне управління капіталізацією фінансових ресурсів сприяє інноваційному розвитку господарства та відіграє ключову роль у системі управління його інформаційним середовищем. Під час управління інноваційним розвитком господарського суб'єкта важливо поєднувати використання фінансових, операційних, трудових та інших ресурсів для ефективної імплементації технологічних процесів та цифровізації економіки.

Таблиця 3.7

Зміст стратегічного аналізу в діяльності сільськогосподарського підприємства

Етап стратегічного аналізу	Зміст та завдання
1. Внутрішнє середовище	Аналіз ресурсів та інфраструктури підприємства. Оцінка фінансового стану, виробничих потужностей та персоналу.
2. Зовнішнє середовище	Вивчення економічних, політичних, соціокультурних та технологічних трендів. Аналіз конкурентного середовища та можливостей ринку.
3. Цілі та стратегічні завдання	Визначення основних стратегічних цілей підприємства. Формулювання завдань для досягнення поставлених цілей.
4. Аналіз SWOT	Визначення сильних та слабких сторін підприємства. Виявлення можливостей та загроз зовнішнього середовища.
5. Вибір стратегій	Розробка альтернативних стратегій розвитку. Визначення оптимальних стратегій для досягнення цілей.
6. Реалізація стратегій	Впровадження обраної стратегії в практичну діяльність підприємства. Постійний моніторинг та коригування стратегій залежно від змін середовища.
7. Оцінка ефективності	Аналіз результатів реалізації стратегій. Визначення переваг та недоліків у досягненні стратегічних цілей.

Джерело: [узагальнено автором]

Також розглядається можливість розв'язання цього завдання шляхом інтеграції ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання через кластеризацію, що сприятиме капіталізації його фінансових ресурсів. Ця таблиця визначає ключові етапи та завдання стратегічного аналізу в діяльності сільськогосподарського підприємства, допомагаючи підприємству визначити свої переваги, ризики та можливості для розробки ефективних стратегій розвитку.

Формування фінансової стратегії є ключовим елементом забезпечення фінансової стабільності аграрного підприємства. У рамках стратегії диверсифікації діяльності агропромислових підприємств важливими напрямками розширення сфер вкладання праці є несільськогосподарська сфера.

Таблиця 3.8

Алгоритм розробки стратегії диверсифікації

ПП «Імені Калашника»

Крок	Етап розробки	Завдання/Дії
1	Аналіз внутрішнього середовища	Оцінка внутрішніх ресурсів та компетенцій підприємства. Визначення сильних і слабких сторін.
2	Аналіз зовнішнього середовища	Вивчення тенденцій ринку, конкурентів, законодавства та інших зовнішніх факторів. Визначення можливостей та загроз.

3	Визначення стратегічних цілей	Формулювання конкретних цілей для диверсифікації діяльності. Визначення пріоритетних напрямків розвитку.
4	Вибір напрямків диверсифікації	Врахування можливостей та обґрунтування вибору конкретних напрямків, таких як несільськогосподарська сфера, туризм, різні види послуг тощо.
5	Оцінка ризиків та ресурсів	Аналіз можливих ризиків та визначення ресурсів, необхідних для реалізації стратегії. Розробка плану управління ризиками.
6	Розробка конкретних проектів	Створення детальних проектів для кожного обраного напрямку. Уточнення бізнес-планів та фінансових показників.
7	Реалізація та моніторинг	Запуск проектів з диверсифікації та постійний моніторинг їхньої ефективності. Корекція стратегії при необхідності.

Джерело: [сформовано атвором]

Однак це передбачає розвиток сільського та зеленого туризму, надання різноманітних послуг – від побутових до послуг ресторанного господарства і автосервісів. Також до перспектив входить запуск міні-пекарень, кондитерських цехів, млинів, маслопереробних виробництв, ремісницьких промислів (виготовлення кераміки, столярних виробів, кованих виробів, ткацтво та ін.), організація рибальства, охоти та інші напрямки.

Диверсифікація діяльності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах стає важливим стратегічним інструментом для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності. Розвиток нових напрямків діяльності дозволяє підприємствам адаптуватися до змін на ринку, розширювати свої можливості та мінімізувати ризики. Ця таблиця (табл 3.8) пропонує алгоритм розробки стратегії диверсифікації, який враховує внутрішні та зовнішні фактори, стратегічні цілі підприємства та практичні етапи впровадження. Ретельний аналіз ресурсів, визначення цілей та ефективний моніторинг дозволять підприємствам утверджувати своє місце в різноманітних галузях, забезпечуючи стабільний розвиток та успішну адаптацію до змін у сучасному господарському середовищі.

До особливостей об'єднаних утворень варто враховувати наступне:

- взаємодія між суб'єктами кластерів у сфері виробництва високоякісної продукції, яка здатна ефективно конкурувати на внутрішніх і зовнішніх ринках.
- можливість концентрації виробничих потужностей багатьох учасників

кластерів на обмеженій території, що призводить до розширення переваг кожного з них.

- існування чесної конкуренції серед усіх суб'єктів кластерних утворень.

- можливість обміну досвідом між передовими господарствами кластеру та поширення інформації для адаптації прогресивних практик.

- сприяння залученню до кластерного співтовариства не лише малих і середніх підприємств, але і господарств, які володіють прогресивною динамікою росту та впливають на внутрішні та зовнішні ринки.

Синергетичний ефект кластерних утворень об'єднує підприємства заради швидкого доступу до інформаційних ресурсів, поліпшення якості комунікації та професійних характеристик у підприємницькій діяльності, використання передових технологій у виробничих та фінансових аспектах.

Рис. 3.5. Процес розробки стратегії фінансового потенціалу ПП «Імені Калашника»

Джерело: [сформовано автором]

Взаємодія учасників кластеру в умовах чесної конкуренції є ключовою особливістю, що дозволяє зосереджувати економічний і фінансовий потенціал та конструювати взаємодоповнюючі структурні елементи для подальшого розвитку кластера. Такий підхід сприяє перетворенню фінансово-економічних ресурсів на інноваційні товари, роботи чи послуги, що в свою чергу зміцнює стратегію розвитку господарств кластера і підвищує конкурентоспроможність

між його структурними одиницями та галузями. Серед переваг капіталізації фінансових ресурсів у контексті кластерних ініціатив можна виділити, як відображено на рис. 3.6. Економічні вигоди від зростання капіталізації фінансових ресурсів у формі структурних компонентів кластерів можуть виникати на основі здобутих знань та практичного досвіду внутрішнього та зовнішнього ринків, а також конкурентних переваг, які переважають недоліки кожного з учасників. Важливу роль в цьому процесі відіграє створення мотиваційних стимулів для підвищення якості трудових ресурсів бізнес-одиниць у кластері.

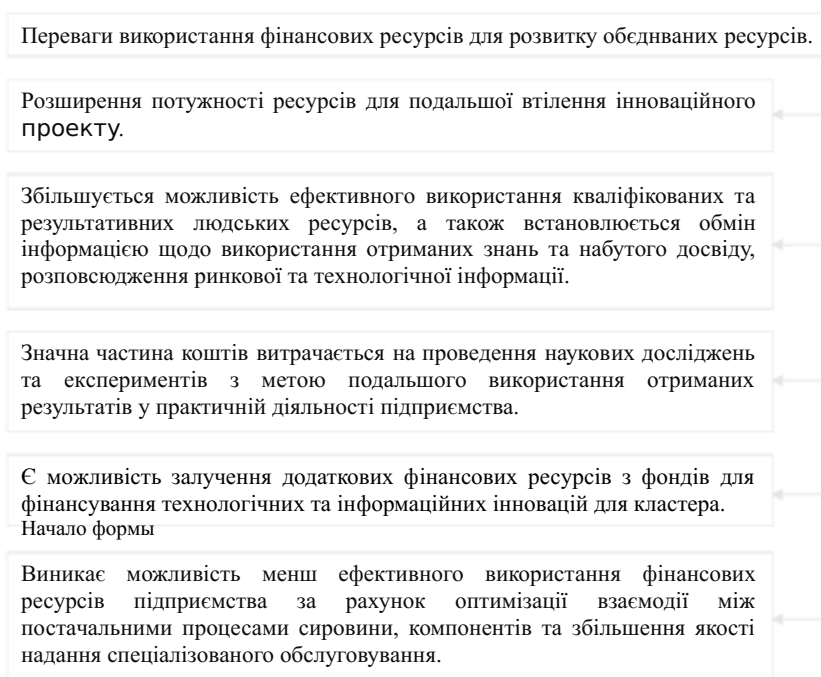

Рис. 3.6. Переваги використання фінансових ресурсів у формуванні фінансового потенціалу ПП «Імені Калашника»

Джерело: [побудовано автором]

Таким чином, висловлюємо думку, що умови функціонування кластерів визначають завдання інноваційного розвитку для кожного учасника такого

об'єднання. Оскільки ці підприємства вимагають належної продуктивності від своїх працівників, постійного моніторингу розвитку та адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі для посилення своїх конкурентних переваг, вони сприяють створенню умов для подальшої капіталізації фінансових ресурсів у їхніх інтегрованих кластерах.

З метою встановлення ефективного механізму взаємодії між усіма учасниками фінансових відносин у сфері кластерних структур з урахуванням накопичення всіх фінансових ресурсів, пріоритет слід надавати продуктивним інструментам управління наявними ресурсами. Це, в свою чергу, буде основою для розширення обсягів прибутку від господарюючих суб'єктів. Наприклад, важливим прикладом ефективного такого співробітництва може бути включення державних органів влади у сфері соціального страхування, оподаткування, бюджетування, кредитування, страхування та фінансово-кредитного забезпечення. Лише сильні сторони капіталізації фінансових ресурсів для кластерних утворень.

Підвищення ресурсного потенціалу для реалізації інноваційних проектів зумовлено великою частиною фінансових ресурсів, які спрямовуються на проведення наукових досліджень та експериментів. Це сприяє використанню отриманих результатів у підприємницькій діяльності. Розвиток додаткової можливості використання кваліфікованих та продуктивних людських ресурсів дозволяє обмінюватися інформацією щодо використання здобутих знань та набутого досвіду, розповсюдження ринкової та технологічної інформації.

Можливість додаткового повертання фінансових ресурсів з резервів для фінансування технологічних та інформаційних інновацій у кластері створює можливість ефективніше використовувати фінансові ресурси підприємства, налагоджуючи взаємозв'язки між процесами постачання сировини, компонентів і комплектуючих. Такий підхід сприяє якісній поєднаній дії інтересів усіх учасників фінансових відносин, що дозволяє оптимізувати рівень капіталізації фінансових ресурсів кластеру в аспектах адміністративного управління та регулювання формованого бізнес-простору. Використання такого підходу розширює можливості кластерного утворення в умовах фінансово-

інвестиційних, нормативно-правових та інституційних, соціально-економічних умов його функціонування і створює сприятливу підставу для залучення інвестиційних ресурсів. Важливу роль в цьому контексті відіграє побудова тісних функціонально-структурних зв'язків між кластерними утвореннями з метою підвищення рівня капіталізації наявних фінансових ресурсів у сучасних умовах цифрової економіки та технологічних процесів.

Використання системного підходу відкриває можливість виділити ключові компоненти успішної системи взаємодій, такі як людський капітал, матеріальні ресурси та взаємодія між учасниками кластерних утворень та суб'єктами господарювання. Схематична структура взаємодій учасників кластерів детально відображена на рисунку 3.7.

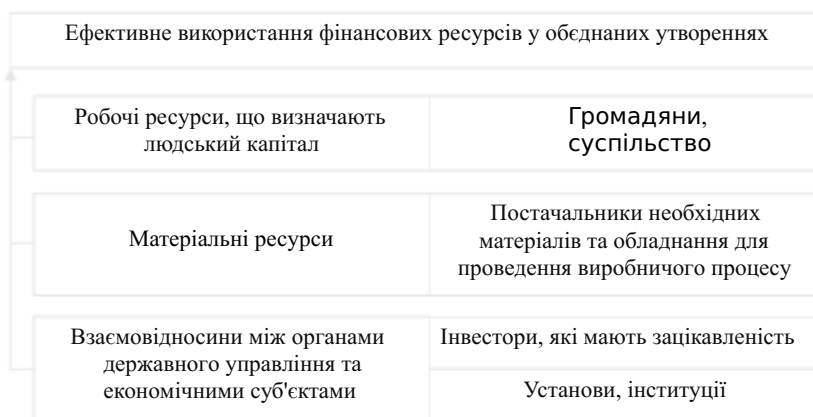

Рис. 3.7. Побудова функціонально-структурного взаємозв'язку із зростанням капіталізації їх фінансових ресурсів

Джерело: [побудовано автором]

Це відображення дозволяє розглядати процес капіталізації фінансових ресурсів підприємств і організацій кластерного об'єднання на прикладі їх створення на підприємстві крізь призму узагальнених багаторівневих інституційних явищ і циклів, а також управлінських підходів. Це відображення є реалізацією структурно-функціональних взаємозв'язків для стимулювання інноваційних процесів у всіх компонентах кластерних утворень. Таким чином, всі описані раніше стратегії та методи капіталізації фінансових ресурсів є

ефективними в умовах сучасного підприємницького середовища.

Більшість з них може знайти практичне застосування в різноманітних кластерних утвореннях і служити живим прикладом для посилення конкурентоспроможності, стимулювання інноваційного розвитку та удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства.

ВИСНОВКИ

Потужність фінансів, яка визначає стабільність та забезпеченість, відображає можливість здійснення та результати поточної підприємницької діяльності, в той час як фінансовий потенціал розвитку передбачає можливість

подальшого прогресу. Показники фінансової стійкості, які оцінюють результати поточного, інвестиційного та фінансового розвитку підприємства, представляють важливе інформаційне поле для інвесторів та кредиторів, щодо здатності підприємства виконувати свої зобов'язання.

Перший розділ роботи фокусується на економічній сутності поняття «фінансовий потенціал підприємств» та висвітлює різноманітні методичні підходи до його оцінки. Другий розділ присвячено аналізу фінансово-економічного стану підприємства, динаміки та структури його фінансових ресурсів, а також оцінці рівня фінансового потенціалу. У третьому розділі розглядаються шляхи управління використанням фінансового потенціалу, зокрема оптимізація структури фінансових ресурсів, прогнозування та стратегії управління.

Ця робота спрямована на надання конкретних рекомендацій для підприємств сільського господарства щодо покращення використання їхнього фінансового потенціалу, забезпечуючи тим самим сталість та ефективність їхньої діяльності в умовах сучасного ринкового середовища. Узагальнюючи числові значення та висновки з аналізу різних таблиць, можна виділити декілька ключових показників, що визначають фінансове становище та стратегічні можливості ПП «Імені Калашника» Полтавського району:

- зростання чистого доходу від реалізації продукції з 85,886 тис. грн у 2016 році до 127,548 тис. грн у 2022 році вказує на успішність господарської діяльності підприємства. Середньорічна вартість активів зросла з 53,474 тис. грн у 2016 році до 143,003 тис. грн у 2022 році, свідчаючи про значний обсяг ресурсів, якими володіє підприємство.

- коефіцієнт оборотності активів підприємства в середньому більше ніж подвоївся, зростаючи з 1 у 2016 році до 2 у 2022 році, що свідчить про підвищення ефективності використання активів. Загальний коефіцієнт ліквідності зменшився на 8,188 пунктів відсотка, досягаючи 8,568 у 2022 році, що може вказувати на певні виклики у забезпеченні платоспроможності.

- коефіцієнт фінансової стабільності зменшився на 11,046 пунктів відсотка, досягаючи 14,884 у 2022 році, що може вказувати на певний рівень

ризик у фінансовій діяльності.

Ці числові значення та показники об'єктивно відображають тенденції у фінансовій діяльності підприємства та служать основою для подальшого стратегічного аналізу та управлінських рішень.

Створення фінансової рівноваги та забезпечення адекватної платоспроможності в сучасних ринкових умовах свідчать про готовність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища та створюють передумови для росту його економічного потенціалу. Фактори та умови, які забезпечують фінансову стійкість сучасного підприємства, яке виступає як відкрита соціально-економічна система, включають не лише внутрішній потенціал, спрямований на досягнення економічних цілей, але й зовнішні економічні умови, що значно впливають на продуктивну силу (ефективність) фінансово-економічного потенціалу будь-якого економічного суб'єкта.

Ключовими факторами успіху в забезпеченні ефективного управління фінансовим потенціалом є: 1) поліпшення фінансового потенціалу за рахунок зростання надходжень і зменшення витрат; 2) мобілізація внутрішніх резервів, включаючи реструктуризацію активів; 3) врахування впливу конкуренції; 4) оптимальний розподіл фінансових ресурсів; 5) прийняття рішень для досягнення компромісу між вимогами прибутковості, надійності та ліквідності капіталу; 6) регулювання структурних змін у фінансовому потенціалі; 7) застосування методів управлінського впливу на фінансові ресурси.

Важливо, щоб діяльність підприємства включала ефективне управління фінансовим потенціалом, оскільки це виступає як основа для формування та розвитку стійких конкурентних переваг. Основне завдання управління фінансовим потенціалом підприємства полягає у оптимізації фінансових потоків з метою досягнення максимально позитивного фінансового результату. Для цього необхідно, щоб у підприємства був правильно розроблений фінансовий план своєї діяльності. Підвищення ефективності використання ресурсів підприємства та їх ефективного розміщення сприяє розвитку виробництва та інших сфер діяльності за умови зростання прибутку і активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності. Дослідження

показало, що фінансовий потенціал є важливою складовою загального потенціалу підприємства, оскільки цей аспект відображає стан та **обсяг як власних, так і залучених фінансових ресурсів**, необхідних для безперервної функціонування та формування конкурентних стратегій у майбутньому. Це визначає здатність підприємства адаптуватися до змін у економічній кон'юктурі та відіграє ключову роль у його здатності генерувати необхідні позитивні грошові потоки, бути привабливим для інвесторів, ліквідним та фінансово надійним.

Отже, фінансовий потенціал підприємства представляє собою об'єднання фінансових ресурсів і можливостей, які стоять в розпорядженні підприємства і спрямовані на досягнення максимального фінансового результату. Ефективність функціонування підприємства визначається наявністю його фінансового потенціалу, а оцінка цього потенціалу надзвичайно важлива, враховуючи якість та достовірність наданої інформації.

Важливо відзначити, що послідовне проведення аналізу фінансового потенціалу, включаючи спостереження, групування та безпосередній аналіз, дозволить прогнозувати майбутній стан підприємства та виявляти невикористані можливості. Оцінка повинна бути проведена з урахуванням аддитивного підходу, що дозволить виявити непотребовані резерви та дослідити наявні фінансові ресурси. Таким чином, аналіз фінансового потенціалу є ключовим етапом стратегічного аналізу та управління.

Методичні підходи до розрахунку фінансового потенціалу, які пропонуються, охоплюють всі основні процеси в різних функціональних областях внутрішнього середовища підприємства. Це дозволяє отримати системний огляд **підприємства, виявити його сильні та слабкі сторони, а також розробити комплексний план перспективного розвитку**. Інноваційність цієї роботи полягає в методиці розрахунку фінансового потенціалу, яка дозволяє оцінити всі джерела фінансування підприємства і виявити його переваги та недоліки, а також визначити загрози та можливості стратегії розвитку.

Сучасна економічна дійсність визначається високою конкуренцією та нестабільністю у всіх галузях бізнесу, включаючи сільське господарство.

Збільшення ефективності використання фінансового потенціалу стає стратегічно важливим завданням для підприємств сільського господарства, спрямованим на забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності.

У процесі аналізу та вивчення різноманітних аспектів фінансового управління підприємством на прикладі ПП «Імені Калашника», включаючи фінансовий потенціал, ефективність використання ресурсів та стратегічне планування, було отримано значущі висновки:

1) аналіз фінансового потенціалу підприємства є ключовим елементом для забезпечення його фінансової стійкості та розвитку. Вивчення стратегічного аналізу та планування свідчить про необхідність поєднання внутрішніх та зовнішніх факторів для визначення оптимальних шляхів розвитку. Правильно обрані стратегії допомагають підприємству адаптуватися до змін у середовищі та досягати поставлених цілей;

2) аналіз таблиць з фінансовими показниками підприємства свідчить про його рівень ефективності використання активів, управління ліквідністю, а також здатність забезпечувати фінансову стабільність;

3) зазначається, що стратегії диверсифікації діяльності можуть бути ефективним засобом ризикоменеджменту та розширення сфери впливу підприємства.

Отже, загальною метою даної роботи є забезпечення підприємству комплексного інструментарію для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень та підвищення його стабільності та конкурентоспроможності.

Схожість

Джерела з Інтернету

707

1	https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/641048/mod_folder/content/0/%D0%9A%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%...	3.29%
4	https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3947/1/%d0%a2%d0%b0%d1%80%d0%b0%d0%bd%d0%be%d0%b2%...	67 джерел 1.6%
5	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36955/1/duser11.pdf	5 джерел 0.79%
6	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1260/1/%d0%95%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b...	7 джерел 0.59%
7	http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-10_0-pages-267_272.pdf	20 джерел 0.54%
8	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5709/1/6019_IR.pdf	93 джерела 0.51%
9	https://ela.kpi.ua/handle/123456789/27702	2 джерела 0.5%
10	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27702/1/Bondar_magistr.PDF	20 джерел 0.49%
11	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8749/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d1%...	5 джерел 0.49%
12	http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_3/14.pdf	4 джерела 0.47%
14	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/34493/1/Petriska_magistr.pdf	0.39%
15	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4414/1/4247_IR.pdf	0.38%
16	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/44804/1/SPEP-20_p142-149.pdf	0.35%
18	http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/4452/1/%D0%9A%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B9%D1%...	9 джерел 0.31%
19	http://samzan.ru/130035	2 джерела 0.28%
20	http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7726/1/A_Ramskyi_KUBG_IS.pdf	4 джерела 0.25%
21	http://hdl.handle.net/11300/1572	0.24%
24	https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45419	4 джерела 0.24%
25	https://www.researchgate.net/publication/365610145_Prioriteti_finansuvanna_nederzavnih_pensijnih_fondiv	0.24%
26	https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/MV-05-06-2020.pdf	4 джерела 0.23%

27	http://ubs.edu.ua/images/2016/PDF/panteleeva_diser.pdf		0.23%
28	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/17937/%d0%9a%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%84%d1%84	5 джерел	0.22%
30	https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_vcheniy_secretar/%D0%90%D0%92%D0%A2%D0%9E%D0%9C_%D0%A2%D0%A2	10 джерел	0.22%
32	https://knau.kharkov.ua/uploads/fakultet/fof/%D0%9C%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%98...		0.21%
34	https://ela.kpi.ua/handle/123456789/26269	2 джерела	0.2%
35	https://ia902804.us.archive.org/24/items/suchasnist/1970_N09_117.pdf		0.2%
36	http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3496/Kipnis_magistr.pdf?isAllowed=y&sequence=3		0.19%
37	http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/11902/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%b8	8 джерел	0.19%
38	https://shron1.chtyvo.org.ua/Chorna_Maryna/Ekonomika_torhivli_navchalno-metodychnyi_posibnyk.pdf		0.19%
39	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA-4.pdf	5 джерел	0.19%
40	https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/162618/%d0%a8%d0%b0%d1%80%d0%b8%d1%84%d0%be%d0%b8	20 джерел	0.19%
42	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/476/1/%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%b0	11 джерел	0.18%
43	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/73047		0.18%
44	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26269/1/Shklarenko_magistr.pdf		0.18%
45	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13853/1/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%2	13 джерел	0.18%
46	http://market-infr.od.ua/journals/2017/5_2017_ukr/16.pdf	14 джерел	0.17%
47	http://www.xktei.km.ua/files/opmagscladnpp.pdf	2 джерела	0.17%
48	https://studopedia.info/11-42507.html	7 джерел	0.17%
50	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90679	2 джерела	0.16%
51	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27507/1/Solodovnik_magistr_PDF		0.16%
52	https://docplayer.net/65590692-Analiz-gospodarskoyi-diyalnosti.html		0.16%
54	https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35019/1/051_Petrenko%20Oleksandr%20Mykolaiovych.pdf		0.15%

82	http://eprints.zu.edu.ua/19411/1/%D0%9A%D0%B8%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%...	0.11%
83	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7525	0.11%
84	https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35104/1/072_Moskalchuk%20Andrii%20Oleksandrovych.pdf	5 джерел 0.11%
85	http://www.tsatu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/sites/49/dysertacija-nikitchenko.pdf	0.1%
86	https://ela.kpi.ua/handle/123456789/27761	0.1%
87	https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43463/1/%d0%9a%d0%a0%20%d0%91%d1%83%d1%87%d0%ba%d0%be%20	2 джерела 0.1%
88	https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/36420/1/051_Burchak%20Oleksandr%20Valentynovych.pdf	3 джерела 0.1%
89	http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/17900	0.1%
90	http://dspace.idgu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1947/%d0%9f%d0%be%d0%bc%d0%b0%d0%b7%d0%b0%d0%...	0.1%
91	https://ronl.org/referaty/finansy/307268	0.1%
92	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8366/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%bc	16 джерел 0.1%
93	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7807/1/Chornytzkiy_Volodumir_Volodumiruvuch-Oblik%20i%20aydut%20Go...	0.09%
94	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4553/2/dysertacyyamelnik.pdf	2 джерела 0.09%
95	http://7000.kiev.ua/?s=card%2F13657	0.09%
96	http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/396/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84...	0.09%
97	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4085/stratichneupravlinnya.pdf	0.09%
98	http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/160542/%D0%9B%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf?sequence=1	0.09%
99	http://esnuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/36702	2 джерела 0.09%
100	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13857/1/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%2	3 джерела 0.09%
102	https://departments.chdtu.edu.ua/files/etbs/_2018_1.pdf	2 джерела 0.08%
103	http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/2631/1/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C	2 джерела 0.07%
104	http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/55876	7 джерел 0.07%

105	https://dspace.bdpu.org/bitstream/123456789/3774/1/Organizational%20problems%20of%20life%20quality%20mana	2 джерела	0.07%
106	https://www.econa.org.ua/index.php/econa/issue/download/43/39	3 джерела	0.07%
107	http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvna-ekonomika/article/download/1275/1202		0.06%
108	https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/TOPICAL-ASPECTS-OF-MODERN-SCIENTIFIC-RESEARCH-25-27.01.24.pdf		0.06%
110	https://www.ronl.org/referaty/gosudarstvo-pravo/268183	24 джерела	0.06%
111	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79940/1/avtoref_Reshetchenko.pdf	11 джерел	0.06%
112	http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5026/1/PraktikuFP_red.pdf	2 джерела	0.06%
113	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78804	3 джерела	0.06%
114	https://www.stud24.ru/economics/upravlnnya-oborotnimi-aktivami/373488-1181511-page1.html	23 джерела	0.05%
117	http://sb-keip.kpi.ua/article/view/47090		0.05%
118	https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41826/1/dyplom_Dnes%20YU_V_2023.pdf	2 джерела	0.05%
119	http://ei-journal.com/index.php/journal/article/download/744/295	6 джерел	0.05%
120	http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1855/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b3%d0%be%d1%80%d0%bd%d0%b1	2 джерела	0.05%
121	https://fc.sspu.edu.ua/files/doc_files/2019/1/linkor_a6657.pdf	12 джерел	0.05%
122	https://sbc.org.pl//Content/583263/%D0%9Conografia_52.pdf	2 джерела	0.05%
124	https://nauka.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/11-20-21.pdf		0.05%
125	http://www.evd-journal.org/download/2023/02/EVD_2023_2(72).pdf		0.05%
126	http://energy.kpi.ua/article/view/55636	3 джерела	0.05%
127	http://www.aodtz.ptcor.net/news/item/2416	2 джерела	0.05%
128	http://dspace.oneu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3962/recent-submissions?offset=120		0.05%
129	https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44951	21 джерело	0.05%
130	https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/162853/%d0%92%d0%be%d0%bb%d0%be%d1%88%d0%b8%d0%b1	4 джерела	0.05%

22	Студентська робота	ID файлу: 1015801580	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	3 Джерело	0.24%
23	Студентська робота	ID файлу: 1013374162	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.24%
29	Студентська робота	ID файлу: 1010387621	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.22%
31	Студентська робота	ID файлу: 1015723717	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.22%
33	Студентська робота	ID файлу: 1009835341	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.21%
41	Студентська робота	ID файлу: 1015807121	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.19%
49	Студентська робота	ID файлу: 1009668035	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.16%
53	Студентська робота	ID файлу: 1015766630	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.16%
59	Студентська робота	ID файлу: 1015767345	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.15%
61	Студентська робота	ID файлу: 1006375949	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.15%
64	Студентська робота	ID файлу: 1015514005	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.14%
72	Студентська робота	ID файлу: 1010616752	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.11%
73	Студентська робота	ID файлу: 1014499098	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.11%
101	Студентська робота	ID файлу: 1008410196	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.08%
109	Студентська робота	ID файлу: 1015766086	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	3 Джерело	0.06%
115	Студентська робота	ID файлу: 1015531291	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.05%
116	Студентська робота	ID файлу: 1014499099	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.05%
123	Студентська робота	ID файлу: 1015740104	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.05%
148	Студентська робота	ID файлу: 1015498131	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.05%